

LIChAMELIJKE OPVOEDING

KONINKLIJKE VERENIGING VAN LERAREN LIChAMELIJKE OPVOEDING

Topic: LO in het buitenland

Jaargang 93

Groot aanbod studiedagen

19 augustus 2005

Sportaccommodaties

Aanvraag ESF-3 subsidie

9

KVLO
webkring

KVLO

www.kvlo.nl

SKILAND: uw specialist en partner voor de leukste wintersportkampen
Vraag nu de nieuwe folder aan en laat u overtuigen van de prijzen, de mogelijkheden en het enthousiasme!

De voordelen van skikamp via SKILAND:
+ voordelige all-in prijs, inclusief skipas, skihuurlen en skiles
+ volpension (leerlingen helpen koken)
+ alle activiteiten geregeld en verzorgd
+ prettige open sfeer, duidelijke communicatie
+ betrouwbaar en veilig

Meer info en foto's vindt u op www.skikamp.nl!

Skiland
Postbus 59735
1040 LE Amsterdam
tel: 020-4893818
fax: 020-4893819
info@skikamp.nl
www.skikamp.nl

Wintersporten met school?

- > Verzorgde reizen naar alle wintersportlanden
- > Van eenvoudig tot luxe
- > Wintersport als werkweek!
- > Het gehele jaar door
- > Vanaf 15 tot 300 personen
- > Vrijplaatsen voor de begeleiders
- > Aandacht voor al uw wensen
- > Ook voor stedenreizen!
- > 25 jaar ervaring!

Bel vandaag nog: 0341-460812
Internet: www.g2-reizen.nl

De Groepsreizen Specialist

Groepshuizen Ardennen

www.GROEPSHUIZEN.be TEL. BELGIE 0032-3-2252160

In de Ardennen beheren wij ca. 20 grote vakantiehuizen. De kleinste huizen zijn voor groepen van minimaal 20 betalenden en de grotere huizen (tot 90 bedden) zijn voor groepen van minimaal 25 personen. Ideaal voor schoolreizen en werkweken! Eenvoudige inrichting voor verblijf op basis van zelfverzorging met een goed uitgeruste keuken, het sanitair, 6- tot 8-persoonskamers met in plastic verpakte matrassen. Prijs bedraagt € 13 p.p. per nacht.

Voor de groepen die in onze groepshuizen verblijven, kunnen wij ook de buitensport-activiteiten laten verzorgen. Uitvoering tegen zeer scherpe prijzen!

Wij informeren vooraf op Uw school het team van leerkrachten, en zelfs ouders en leerlingen

Hans Posthumus www.LAESER.nl TEL. 036-5370024

groepshuizen.be en laeser outdoor zijn handelsnamen van TEAMBULDER B.V., Coenthorststraat 2, 1303 JD ALMERE

LAESER

Tel : 0227-549450

Fax : 0227-549465

E-mail : info@duketravel.nl

Adres : Kluiten 1, 1674 NM

www.duketravel.nl

STEDENREIZEN

SPORT / ACTIEF

WINTERSPORT

TRENOMAT SCHEIDINGSWANDEN

De nieuwste generatie zaalscheidingen

Trenomat Acoustic®

- Geluidsreductie en geluidsabsorptie in **alle** zaal delen door **nieuw** akoestisch wandmateriaal!
- Ook voor renovatie en verbeteren van de akoestiek in bestaande accommodaties!

De Graaf en van Stijn B.V.
Postbus 32
2420 AA Nieuwkoop
Tel: (0172) 57 97 20
Fax: (0172) 57 26 70
www.trenomat.nl
info@trenomat.nl

ZWERFSPOORT OUTDOOR

LET OP: Voor al uw sportieve werkweken

Nederland
Kotterbos

België
Ardennen

Duitsland
Eifel

Frankrijk
Ardennen
Alpen
Verdon
Ardèche

Italië
Dolomieten
Gardameer

Slovenië
Bled

Back to nature

Ervaar de stilte van de natuur vanaf ons tentenkamp in de Franse Ardennen en Duitse Eifel. Eerlijke outdoor activiteiten als abseilen, kano-varen, vlottenbouwen, tokkelen, bivak en volop kampvuur bouwen: perfecte samenwerkingsvormen!

Luxe survival, 2e fase en cultuur

Het grootste aanbod van groepshuizen en bungalowparken bieden wij in Belgische Ardennen. Locaties in het Ourthe- en Amblèveval. Tal van mogelijkheden voor culturele excursies.

Outdoor Xtreme

De outdoor activiteiten in puurste zin van het woord beleven de leerlingen in Italiaanse Dolomieten en Franse Alpen: canyoning, raften, via ferrata, hydrospeed, tubing en kayak.

Samenwerken - Bewegen - Samen leren - Natuur ervaren - Beleven - Grensverleggend

www.zwerfsport.nl ~ info@zwerfsport.nl ~ Tel 023-5628370 Fax 023-5652986

TOPIC: LO IN HET BUITENLAND

Wat is de plaats van internationalisering in onderwijsprogramma's? Een verslag van een onderzoek naar de stand van zaken bij internationalisering in het VO, het mbo en het hoger onderwijs. Een verslag van deelname van vijf studenten van de Fontys sporthogeschool aan het Intensive Program 'Crossing Borders' aan de Universiteit van Worcester. Twee studenten van de ALO-Amsterdam maken een vergelijking tussen het onderwijs in Nederland en dat in Spanje aan de hand van hun ervaringen tijdens een verblijf in Spanje. Tot slot een rapportage over een Studyvisit in Brussel, waar bewegen en sport in het beroepsonderwijs onderwerp van discussie was van een internationaal gezelschap van vakcollega's. Door in dit nummer aandacht te besteden aan de ervaringen van (aanstaande) collega's die actief zijn geweest op internationaal vlak, hopen we andere te stimuleren ook over de grens te gaan kijken.

ONDERWIJS, SPORT EN VERVAGENDE LANDSGRENZEN / Johan Steenberg e.a. 6

CROSSING BORDERS / Daan Geelen 11

HET ONDERWIJS IN NEDERLAND EN SPANJE /

Yvonne de Jong en Anna Scott-Miller 12

STUDIEBEZOEK AAN BRUSSEL / Bert Boetes 16

INHOUD

NASCHOLING/ STUDIEDAGEN

17
25STE THOMAS JAZZDANSDAGEN

20
STUDIEDAG BEWEGINGSONDERWIJS:
'LEEFT 'T OPDAT 'T LEERT'

24
KRUISBESTUIVING VAN SCHOOL EN
SPORT

40
SPECIALE BIJeenKOMST VOOR
DOCENTEN

30

SPORTHAL OF GYMZAAL?

Een school groeit, of een zaal is zo oud dat deze aan vervanging/renovatie toe is. Er kan gebouwd worden. Maar welke keuze wordt er gemaakt voor wat voor zaal en welke inrichting, gaat vaak voorbij aan een sectie LO of ze wordt er in een (te) laat stadium bij betrokken.

Mathilde van Hulzen

33

EEN NIEUWE ZAAL BOUWEN, WAT NU?

In een ander artikel in deze LO is de keuze voor een sporthal of gymzaal belicht. Tijdens een interview stelt Henry Hennink van de afdeling onderwijskundige en bouwkundige zaken van de KVLO, dat er voor die keuze nog een aantal andere zaken aan bod moet zijn geweest.

Hans Dijkhoff

42

ESF-3 SUBSIDIE, EEN KANS VOOR EXTRA GELD

Alhoewel de tijd niet gunstig is en de aanvraag redelijk ingewikkeld, is dit toch de moeite waard om naar te kijken. Mocht u nog een plan hebben in het kader van jeugdvoorzieningenstructuur, dan is dit een mogelijkheid om daarvoor een subsidie te ontvangen vanuit Europa.

Henry Hennink

RUBRIEKEN

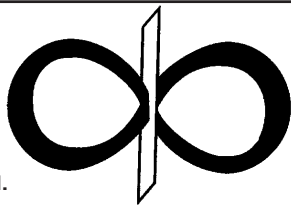
Eerste pagina 5 Aan de bak in het vak 44 Laatste pagina 46 Afdelingen/agenda 47

EN VERDER

'Leren samen spelen, samenwerken en elkaar helpen' / Interview 23

De tiende Twintigdagen / Leo van den Wijngaart 36

IS DAT KIND:
OVERBEWEEGLIJK?
DRUK EN ONHANDIG?
'ACHTER' MET SCHRIJVEN?

DE OORZAAK KAN EEN
BEWEGINGSACHTERSTAND ZIJN.

Het CENTRUM VOOR M.R.T. in 's Hertogenbosch start in het schooljaar 2005/2006 een **oriëntatiecursus** en een **opleiding**:

MOTORISCHE REMEDIAL TEACHING

Beide cursussen zijn bestemd voor eenieder, die beroepsmatig belangstelling heeft voor Motorische Remedial Teaching. De oriëntatiecursus laat mensen kennis maken met deze problematiek bij kinderen en de opleiding is bedoeld voor diegenen, die MRTer willen worden of MRT in hun beroep willen integreren.

De **Oriëntatiecursus** start in september op **donderdagavond**.

De cursus is op 10 avonden
De kosten bedragen € 300,-

De **Opleiding** start in januari 2006 en duurt tot juli 2007.
De opleiding vindt plaats op donderdag; dertig avonden en 6 zaterdagen. De kosten bedragen € 1.550,-

Als u ons belt of mailt krijgt u een inschrijffolder toegestuurd.

CENTRUM VOOR MRT

Jeanne Smits
Cursuslocatie: BS, De Wegwijzer Drunen
Kantoor: v.Doorenstraat 18 5038 VK Tilburg
Telefoon 013 - 5368043
e-mail jeanne_smits@hotmail.com

Uw wintersport is onze sport!

U zoekt nog een leuke bestemming voor de wintersportreis van school?

Lever Reizen is gespecialiseerd in het organiseren van wintersportreizen voor scholen en groepen.

Wij stellen uw reis op maat samen, dus een reis volledig aangepast aan uw wensen! Wij hebben voor alle groepen een passende accommodatie en kunnen u een totaalpakket bieden met vervoer, accommodatie, skiessen, skimateriaal, skipassen en eventuele andere activiteiten.

Graag komen we een keer bij u langs voor een persoonlijke kennismaking.

Neem voor meer informatie contact met ons op:

Lever Reizen – Doorwerth
Tel: 026-3340034

lever@leverreizen.nl www.leverreizen.nl

KVLO

**Dat U veel geld kunt
besparen met onze
KVLO pakketpolis
wist U al**

Maar dat U via de pakketpolis ook op vakantie zou kunnen naar Brazilië, dat wist U vast nog niet!

Hoe? Kijk snel op onze vernieuwde website

www.kvlo-verzekeringen.nl

Financieel Advies Centrum verzorgt uw

- Privé verzekeringen
- Ziektekosten
- Hypotheken
- Pensioenen

Bel voor meer informatie: 020-4560088

Financieel Advies Centrum
Postbus 9030
1180 MA Amstelveen
Fax: 020-4412813
E-mail: info@fac.nl

achmea

Financieel Advies Centrum viert met U het 5 jarig bestaan van de Pakket Polis

Voor alle klanten die aan het eind van dit jaar een Pakket Polis bij ons hebben lopen betekent dat dat U naast de al heel aantrekkelijke premie kortingen ook nog eens mee dingt naar een volledig verzorgde vakantie reis naar Brazilië!!

http://www.rtl.nl/reizen/yorintravel/components/reizen/yorintravel/2002/12_december/stad/salvador.xml

SALVADOR de Bahia Brazilië

Yorin travel besteedde er al maar liefst 2 keer aandacht aan Bahia het echte Brazilië, niet het op Spanje lijkende noorden (Fortaleza) of het zeer hektische zuiden (Rio – Sao Paulo). Maar de ongerepte schoonheid van Bahia.

Kijk voor meer informatie maar eens op de Yorin site.

- De plek waar het Yorin team verbleef ligt zo'n 40 kilometer boven de grote stad Salvador.
- Wordt door een Nederlander geleid en heeft heel veel mogelijkheden naast zalig niets doen.
- Kijk gerust rond op de website.

In december wordt bij onze cliënten onder de bezitters van een pakket polis deze fantastische reis verloot.!

INTERNATIONALE STEUN VOOR WETTELIJKE URENBESCHERMING

EERSTE PAGINA DOOR GERT VAN DRIEL

Nu velen al weer zijn teruggekeerd van de vakantie en wij ons opmaken voor de landelijke actiedag op 14 september voor een wettelijke urenbescherming in het voortgezet onderwijs, is het goed te weten dat deze kwestie ook een internationale dimensie heeft. De KVLO opereert hiervoor in het verband van de European Physical Education Association (EUPEA), de landelijke beroepsverenigingen voor lichamelijke opvoeding in Europa. Afgevaardigden van 28 lidstaten komen jaarlijks bijeen in een 'forum', waar binnen de ontwikkeling van de lichamelijke opvoeding in de verschillende landen op de voet wordt gevolgd. EUPEA bestaat sinds 1991 en bij de oprichting is de 'Verklaring van Madrid' opgesteld. Daarin wordt als doel van de vereniging omschreven te komen tot het wettelijke recht van alle kinderen op voldoende lichamelijke opvoeding in het leerplan van de school. Dit wordt als volgt nader uitgewerkt:

- 1 voor alle leerlingen tot 12 jaar een dagelijks lesuur lichamelijke opvoeding
- 2 voor oudere leerlingen drie uren lichamelijke opvoeding per week.

Tevens wordt geprobeerd door een proactieve houding in te spelen op belangrijke ontwikkelingen die zich in Europa voordoen. Het motto luidt: *'No education without physical education'*.

In de jaarlijkse bijeenkomst van EUPEA heeft de KVLO-afgevaardigde gemeld dat de Nederlandse regering het voornemen heeft om de wettelijke urenverplichting voor lessen lichamelijke opvoeding los te laten.

Door het bestuur van EUPEA is een brief gestuurd naar de Nederlandse onderwijsminister Maria van der Hoeven met het verzoek af te zien van het voornemen om de urenbescherming in de wet te schrappen. Het bestuur wijst op de unieke rol die lichamelijke opvoeding kan spelen bij de totale ontwikkeling van kinderen. Door lichamelijke opvoeding ontwikkelen kinderen mogelijkheden die voor nu en de toekomst van groot belang zijn. Ook wordt gewezen op de grote waarde die de Minister zelf toekent aan bewegen en sport in het onderwijs, zoals door haar genoemd in een toespraak bij de slotmanifestatie van het 'Europees jaar van opvoeding door sport'. Tenslotte wijst het bestuur op de uitkomsten van het internationale onderzoek naar de schoolprestaties van leerlingen dat om de drie jaar wordt gehouden (PISA 2003).

In deze laatste versie van dit onderzoek is onder andere gezocht naar invloeden die schoolprestaties beïnvloeden. Daarbij wordt gerapporteerd dat er een positief verband wordt aangetroffen tussen het welbevinden van leerlingen, het aantal uren lichamelijke opvoeding en de hoogte van schoolprestaties.

Aan de andere leden van EUPEA is gevraagd om vanuit het eigen perspectief ook een steunbetuiging te sturen aan het Ministerie van Onderwijs. Inmiddels zijn er meerdere van deze steunbetuigingen ontvangen. (Zie hiervoor de actie website www.gymmoet.nl).

Wat in al deze brieven opvalt, is het onbegrip voor het beleid van de Nederlandse regering en het grote belang van een wettelijke grondslag voor een minimum aantal uren waar alle kinderen in Europa recht op hebben.

COLOFON LICHAMELIJKE OPVOEDING is een uitgave van de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO)

Redactie: Hans Dijkhoff (eindredacteur) Jacqueline Tangelder (redactiemedewerkster) **Redactieadres:** Harry Stegeman (vz), Hilde Bax, Marianne van Bussel-Schippers, Bert Boetes, Lars Borghouts, Danny van Dijk, Ernst Hart, Maarten Massink, Chris Mooij, Eric Pardon. **Redactieadres:** KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist, e-mail: redactie@kvlo.nl
Abonnement Lichamelijke Opvoeding: Jaarabonnement € 55,- (buitenland € 80,-) Losse nummers € 3,- (excl. verzendkosten) **Handelsadvertenties:** Bureau Van Vliet BV, Passage 13-21, Postbus 20, 2040 AA Zandvoort. fax: 023 5717680 e-mail: zandvoort@bureauvanvliet.com www.bureauvanvliet.com **Verschijningsdata 2005:** 21 jan., 11 feb., 11 maart, 1 april, 29 april, 20 mei, 17 juni, 8 juli, 19 aug., 9 sep., 30 sept., 21 okt., 18 nov., 9 dec. **Druk:** Drukkerij Giethoorn Ten Brink, Postbus 41, 7940 AA Meppel. Tel.: 0522 855111.
Vormgeving: FIZZ new media solutions, Stationsweg 29, 7941 HC Meppel. Tel.: 0522 246162. **DTP:** Jan Ottens, Drukkerij Giethoorn Ten Brink. Aanbieding en plaatsing van teksten en foto's houdt tevens mogelijk gebruik op de KVLO-website in, uiteraard met vermelding van auteur en fotograaf. Overname van artikelen is alleen toegestaan met bronvermelding en na goedkeuring van de auteur. De redactie is verantwoordelijk voor de samenstelling. Niet alle artikelen behoeven de (volledige) instemming van de redactie te hebben. Mededelingen vanwege de vereniging en artikelen, die het beleid van de vereniging raken, zijn voor verantwoordelijkheid van het hoofdbestuur. **Dagelijks bestuur KVLO:** G. van Driel, voorzitter mw. drs. B. Zandstra, secretaris mw. M. G. van Bussel-Schippers, penningmeester e-mail: bestuur@kvlo.nl **De afdeling rechtspositie is dagelijks bereikbaar van 12.30 tot 16.30 uur** Bezoekadres: Zinzendorflaan 9. e-mail: irp@kvlo.nl **Ledenadministratie:** abonnementen en personeelsadvertenties: KVLO, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. fax: 030 6912810 e-mail: ledenadm@kvlo.nl www.kvlo.nl Opzeggingen dienen aangetekend te geschieden vóór 1 december van het lopende jaar (kandidaatleden vóór 1 augustus). De opzeggingen worden door de KVLO bevestigd. Contributie KVLO: zie de website of neem contact op met onze ledenadministratie **Secretariaat Thomas Groepering:** Drs F. Huijboom, P. Potterstraat 26, 5143 GX Waalwijk, tel.: 0416 333022. e-mail: fred.huijboom@wxs.nl **ISSN-nummer: 0024-2810**
Telefoon: ledenadministratie 030 693 7676, algemeen 030 692 0847, IRP 030 6937678

LO IN HET BUITENLAND

ONDERZOEK NAAR INTERNATIONALISERING OP HET TERREIN VAN SPORT EN BEWEGEN

ONDERWIJS, SPORT EN VERVAGENDE L

Wat is de plaats van internationalisering in onderwijsprogramma's? Een verslag van een onderzoek dat is uitgevoerd naar de stand van zaken bij internationalisering in het VO, het mbo en het hoger onderwijs.

Door: Johan Steenbergen, Paul Baar, Hendrik Jan Meijboom

Internationalisering staat al enkele jaren hoog op de overheidsagenda. Een belangrijke ontwikkeling is de (Europese) internationalisering van en in het onderwijs, waarbij internationalisering vaak in verband wordt gebracht met de toenemende globalisering en ontwikkelingen in verband met de Europese Unie. In het kader van het 'Europees jaar van opvoeding door sport 2004' is een onderzoek uitgevoerd, waarvan in dit artikel verslag wordt gedaan. Het betreft een onderzoek naar internationaliseringsactiviteiten van academies voor Lichamelijke Opvoeding, opleidingen Sport & Bewegen op hbo- en mbo-niveau (Ciossen en roc-opleidingen) en scholen binnen het voortgezet onderwijs. Het onderzoek is uitgevoerd, op verzoek van en met financiële ondersteuning van het Ministerie van OCW, door Steenbergen Advies & Onderzoek en de Universiteit Utrecht (Steenbergen & Baar, 2005).

ERVAREN KWALITEIT VAN INTERNATIONALISERING

Welke Europese activiteiten vinden binnen de opleidingen Sport en Bewegen en het voortgezet onderwijs plaats en hoe worden deze gewaardeerd door de opleidingscoördinatoren? Zo luidt de vraag die in dit onderzoek is gesteld. Omdat er geen absolute maatstaf voor kwaliteit bestaat, is het kwaliteitsbegrip voornamelijk geoperationaliseerd en opgevat vanuit de gebruiker zelf, in een dialoog met de betrokken opleidingscoördinatoren. Voordeel van een interactieve werkwijze is dat opleidingscoördinatoren van begin af aan bij het onderzoek betrokken zijn, wat het draagvlak voor en de implementatie van onderzoeksresultaten vergroot. Uiteindelijk zijn vier dimensies aangebracht die een indicatie geven van 'de' kwaliteit van internationalisering. We onderscheiden de dimensies omvang, aard, aanpak en belang. Deze vier dimensies lopen als een rode draad door het onderzoek.

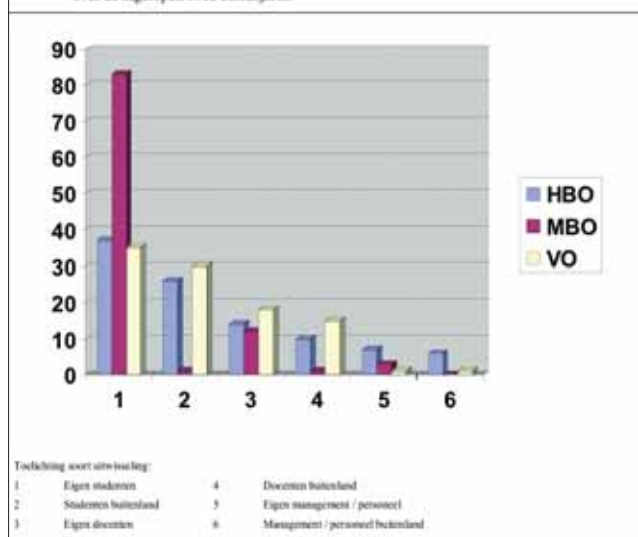
OMVANG INTERNATIONALISERING: BETREKKELIJK MARGINALE PLAATS BINNEN DE OPLEIDING

Met de dimensie 'omvang' krijgen we zicht op de feitelijke omvang van Europese internationalisering bij de opleidingen. In feite gaat het hier vooral om kwantitatieve gegevens over de taakstelling internationalisering (onder andere fte, uren per jaar, aantal mensen) en de omvang van de uitwisseling met Europese landen (onder andere aantal activiteiten per jaar, aantal landen met wie uitwisselingen plaatsvinden).

In verband met de omvang van internationalisering valt allereerst op dat er een nogal scheve verhouding is tussen de formele en daadwerkelijke omvang van de coördinator internationalisering. Het daadwerkelijke aantal uren besteed aan internationalisering is aanmerkelijk hoger dan het aantal uren dat hiervoor formeel is gereserveerd. Deze scheve verhouding komt onder andere doordat de coördinator binnen dezelfde formele taakomvang een groeiend aantal taken heeft gekregen. Geconcludeerd kan worden dat internationalisering binnen de opleidingen en scholen een serieus aandachtsgebied is maar dat deze in de praktijk en in het curriculum een betrekkelijk marginale plaats heeft.

Uit het onderzoek blijkt, ten tweede, dat ongeveer één op de tien leerlingen/studenten deelneemt aan internationalisering. Een verhouding die, zo blijkt uit ander onderzoek, niet verschilt van het gemiddelde van andere opleidingen. Het algemene beeld ten aanzien van de hbo-opleidingen en het voortgezet onderwijs is dat de uitstroom van

Figuur 2. Percentuele in- en uitstroom en naar soort uitwisseling per opleidingstype over de afgelopen twee cursusjaren

NDE LANDSGRENZEN

binnenlandse studenten/docenten/management iets hoger is dan de instroom van buitenlandse studenten/docenten/management. Het aantal uitstromers houdt wel ongeveer gelijke tred met het aantal instromers vanuit het buitenland. Een geheel ander beeld geven de mbo-opleidingen. Daar gaat men (studenten/docenten) bijna uitsluitend naar het buitenland en komt vrijwel niemand uit het buitenland naar Nederland toe (zie figuur 2). Van een daadwerkelijke uitwisseling op de mbo-opleidingen is dan ook geen sprake.

Finland, Noorwegen en Groot-Brittannië zijn de Europese landen waarmee de hbo-opleidingen in de afgelopen twee jaar het meest frequent een uitwisseling hebben gehad. Opvallend is dat met buurland Duitsland geen enkele uitwisseling heeft plaatsgevonden. Waren de hbo-opleidingen in de afgelopen twee jaar meer gericht op Noord-Europa; de mbo-opleidingen kenden vooral een Zuid-Europese oriëntatie met landen als Frankrijk en Spanje. Bij de voortgezet onderwijsopleidingen valt in de afgelopen twee jaar een brede

Europese oriëntatie te constateren die loopt van zuid naar noord en west naar oost. Momenteel valt bij actueel lopende Europese contacten per opleidingstype niet meer een uitgesproken voorkeur voor bepaalde landen te constateren. De buurlanden België en Duitsland blijken nu de meest populaire landen voor internationalisering te zijn, gevolgd door Spanje, Frankrijk en Italië.

DE AARD VAN INTERNATIONALISERING: EEN BREED SCALA AAN ACTIVITEITEN

Bij de dimensie 'aard' gaat het vooral om de vraag wat binnen de opleidingen precies wordt verstaan onder internationalisering en welke doelstellingen hiermee worden nagestreefd. De coördinator internationalisering is een 'manusje van alles'. In zijn takenpakket gaat het zowel om beleidsmatige, ondernemende, coördinerende als meer beheersmatige activiteiten. De coördinatoren vinden het aantal activiteiten dat verricht moet worden te breed en te divers en ervaren dit als een knelpunt. Internationalisering is dan ook een soort paraplu waaronder uiteenlopende activiteiten worden geplaatst – stage van de eigen en buitenlandse studenten, studeren in het buitenland, aanbieden van een internationaal keuzevak, focus op internationaal werkveld. Horizonverbreding, kennisverwerving en deskundigheidsbevordering zijn de belangrijkste doelstellingen van internationalisering voor zowel studenten als docenten.

DE AANPAK VAN INTERNATIONALISERING: AMBITIES EN FINANCIËLE ONDERSTEUNING LOPEN NIET IN DE PAS

De derde dimensie, die van de aanpak, gaat over de wijze waarop internationalisering wordt georganiseerd. Deze dimensie focust op factoren die bijdragen aan of belemmerend zijn voor een effectief verloop van Europese internationalisering.

De financiering, om met een van de belangrijkste factoren voor succes te beginnen, wordt op verschillende manieren geregeld. Beurzen, eigen opleidingsgelden, particuliere initiatieven en particuliere bijdragen. Ondanks dat er verschillende manieren door de coördinatoren naar voren worden gebracht, is het rond krijgen van de financiering voor internationalisering één van de grootste knelpunten. Het streven naar internationalisering en de ambities hieromtrent houden geen gelijke tred met de financiële ondersteuning door bijvoorbeeld de eigen opleiding. Er is eenvoudigweg te weinig geld voor internationalisering, waardoor studenten, leerlingen/ouders en docenten zelf (te) veel moeten bijdragen. Dat de financiering niet altijd gemakkelijk rond is te krijgen hangt ook samen met de onoverzichtelijkheid en ondoorzichtigheid van subsidiemogelijkheden. Er zijn verschillende programma's die (Europese) internationalisering op opleidingen stimuleren, maar de coördinatoren zijn hiervan onvoldoende op de hoogte. De indruk bestaat dat bepaalde subsidiemogelijkheden onbenut blijven – met als direct gevolg een ervaren gebrek aan financiële ondersteuning. Naast ondoorzichtigheid van de subsidiemogelijkheden ervaren de coördinatoren een administratieve en bureaucratische 'rompslomp': *'De subsidie van het Europees Platform wordt toegekend voor nieuwe projecten. Als het na veel inspanning loopt, wordt de subsidie gestopt of moet een nieuw project worden opgezet. Dit vergt extra tijd, dus geld. Tervrijl de kosten (met name reiskosten) onveranderd blijven'*. [coördinator VO]

Studeren of stagelopen in het buitenland betekent 'je kunnen redden

in het buitenland'. In de selectie van welke studenten naar het buitenland 'mogen', wordt dan ook goed gezien of de student over de 'juiste' eigenschappen beschikt. Daarbij gaat het vooral om eigenschappen die samenhangen met de motivatie, werkhouding en mate van zelfstandigheid. De ervaring van de coördinatoren is dat met name heimwee, de confrontatie met een andere cultuur en door enthousiasme de eigen studie vergeten belangrijke knelpunten zijn voor het 'mislukken' van het buitenlandse avontuur. Hoewel taalangst voorkomt onder met name de (iets minder taalvaardige) mbo-studenten, blijkt dit geenszins te leiden tot vertraging.

Nederland blijkt onder de niet-Engelstalige landen 'marktleider' te zijn wat betreft het aanbod van Engelstalige cursussen. Deze conclusie gaat zeker niet op voor de door ons onderzochte mbo-sportopleidingen en hbo-sportopleidingen. Daar is het beeld aanmerkelijk minder florissant. Buitenlandse studenten die naar Nederland komen ervaren taalproblemen, temeer omdat op (vrijwel) geen enkele van de onderzochte mbo- en hbo-opleidingen een Engelstalig aanbod is! De coördinatoren van deze opleidingen geven unaniem aan dat Engelstalig onderwijs een pré is. De conclusie kan dan ook luiden dat – mede in het licht van de door de coördinatoren aangegeven meerwaarde van buitenlandse studenten – de noodzaak van Engelstalig onderwijs wel wordt onderkend maar dat docenten op de weg hiernaartoe praktische problemen ervaren in de uitwerking ervan.

BELANG INTERNATIONALISERING: EEN VEREDELDE VAKANTIE?

De vierde en laatste dimensie 'belang' heeft betrekking op de (meer)waarde van Europese internationalisering voor de sportopleidingen en scholen voor het voortgezet onderwijs, studenten, scholieren, docenten en management. Persoonlijke ontwikkeling, het ontwikkelen van specifieke competenties en het opdoen van specifieke (vak)kennis zijn belangrijke motieven voor internationalisering. Ook noemen de respondenten aspecten die met Europees burgerschap te maken hebben, zoals een ruimere blik op gewoonten en tradities in andere landen en ontdekken dat de wereld niet ophoudt bij de eigen landsgrenzen. Voor studenten/leerlingen geldt de persoonlijke ontwikkeling als belangrijkste legitimering van internationalisering. In het buitenland worden vaardigheden vereist als zelfredzaamheid, doortastendheid en zelfstandigheid waarop in een vertrouwde omgeving minder een beroep wordt gedaan. Naast de persoonlijke ontwikkeling wordt ook de horizonverbreding als belangrijkste legitimering aangegeven. Studenten/leerlingen vinden het opdoen van vakinhoudelijke kennis in het buitenland minder belangrijk dan persoonlijke ontwikkeling en horizonverbreding. Voor de docenten ligt dit anders. Zij beschouwen vooral deskundigheidsbevordering, vakverdieping en professionele ontwikkeling van belang. Professionele ontwikkeling heeft hier het primaat boven persoonlijke ontwikkeling. Een blik in de keuken van opleidingen in het buitenland draagt bij aan de onderwijsontwikkeling van de eigen opleiding. Voor internationalisering binnen het onderwijs betekent dit bijvoorbeeld dat opleidingen zich meer dan nu het geval is oriënteren op Europa en haar ook uitdrukkelijk als leeromgeving gaan benutten. Daarbij wordt ook meer steun verwacht van de Nederlandse overheid: *'Met middelen wordt door de EU wat gestimuleerd, maar niet vanuit de Nederlandse overheid. Die hebben nauwelijks of geen middelen op het gebied van internationalisering, voor zover mij bekend'*. [coördinator hbo]

Niet iedereen is van mening dat internationalisering en dan met name een verblijf in het buitenland voor studenten/leerlingen een meerwaarde heeft. Sommigen zien een verblijf in het buitenland vooral als een soort veredelde vakantie. Mede omdat de kwaliteit van het onderwijs in het buitenland als lager wordt ervaren, maakt dat er een zekere scepsis is ten aanzien van een stage of studie in het buitenland.

NOODZAAK VAN EEN KRACHTIGE KWALITEITSIMPULS

Hoe waarderen de coördinatoren nu eigenlijk het eigen aanbod en dat in het buitenland? In de enquête is aan de respondenten nog eens expliciet gevraagd naar een totale waardering van de kwaliteit van het eigen en buitenlandse internationaliseringsaanbod. Met een rapportcijfer laat men zich kritisch uit over de kwaliteit van het eigen opleidingsaanbod voor inkomende studenten (zie figuur 3). Gemiddeld geven de coördinatoren een 5.4 aan hun eigen internationaliseringsbijdrage¹, waarbij met name de gemiddelde score van de mbo-opleidingen opvallend laag te noemen is. Een algemene conclusie kan dan ook luiden dat wanneer internationalisering van belang wordt geacht voor studenten/leerlingen, docenten en opleidingen – er nog veel verbetering is aan te brengen in het eigen aanbod.

Figuur 3: Rapportcijfer kwaliteit eigen aanbod internationalisering voor buitenlandse studenten

Totaal (N=30)	HBO (n=7)	MBO (n=9)	VO (n=14)
gem. 5.4 (sd. 2.2)	gem. 5.7 (sd. 2.1)	gem. 4.4 (sd. 2.8)	gem. 5.7 (sd. 1.7)

Zetten we deze resultaten af tegen de scores die de respondenten geven aan de kwaliteit van buitenlandse opleidingen dan wordt er gemiddeld zo'n punt hoger gescoord – een 6.3 (zie figuur 4).

Figuur 4: Rapportcijfer kwaliteit programma's internationalisering eigen studenten in buitenland

Totaal (N=30)	HBO (n=7)	MBO (n=9)	VO (n=14)
gem. 6.3 (sd. 1.7)	gem. 6.0 (sd. 2.1)	gem. 5.8 (sd. 2.4)	gem. 6.7 (sd. 0.7)

Hoewel een gemiddelde van 6.3 op zich een voldoende is, lijkt ook hier de conclusie gerechtvaardigd dat de ervaringen van de coördinatoren met internationalisering nog niet echt overeenkomen met hun verwachtingen hierover. De internationalisering van de in deze studie onderzochte (type) opleidingen kan dus nog wel een krachtige kwaliteitsimpuls gebruiken.

AANDACHTSPUNTEN

Dit onderzoek is praktijkgericht. In het rapport zijn uiteenlopende concrete aandachtspunten geformuleerd voor de opleidingen zelf en, zij het iets minder uitgebreid, het Ministerie van OCW. We geven hier enkele aandachtspunten weer:

Transparantie in taken

Breng transparantie aan in de taken, prioriteer bepaalde taken en waak ervoor dat de coördinator het overzicht (niet) verliest. Omdat het takenpakket van de coördinator een te brede waaier van inhoudelijke, coördinerende, ondernemende en beheersmatige activiteiten betreft, is het van belang ervoor te zorgen dat hierin transparantie en prioritering wordt aangebracht.

Reserveer meer budget voor internationalisering

Management en directie van de opleiding zouden de waardering van internationalisering expliciet moeten laten blijken door een bepaald budget voor internationalisering te reserveren en te oormerken.

Creëer meer draagvlak

Maak het belang van internationalisering duidelijk. Onder docenten en het management/de directie is te weinig draagvlak voor internationalisering. Van belang is dit draagvlak te vergroten om op die manier van het imago af te komen dat internationalisering weinig toevoegt aan de eigen opleiding en soms niet meer is dan een 'tripje naar het buitenland' of 'een snoepreisje'.

Draag zorg voor een niet te strakke jaarplanning

Veel (hbo) coördinatoren beschouwen de vaststaande jaarplanning als te weinig flexibel en als een belangrijke sta in de weg voor internationalisering. Probeer (uitwisselings)projecten structureel deel te laten uitmaken van het curriculum en reserveer ook de nodige ruimte voor spontane projecten en samenwerkingsprogramma's.

Streef naar een daadwerkelijke uitwisseling

Streef naar evenwicht tussen instroom en uitstroom van studenten en docenten. Om daadwerkelijk te kunnen spreken van uitwisseling dient er zoiets te zijn als een kwantitatief evenwicht tussen 'instromers' en 'uitstromers'.

Breid het aantal landen waarmee internationaliseringsactiviteiten plaatsvinden jaarlijks iets uit

In het kader van 'Thinking Europe' en in het licht van het groeiende aantal landen dat in Europees verband met elkaar samenwerkt, zou het tot aanbeveling strekken om met 'nieuwe' landen internationaliseringsactiviteiten te onderhouden. Met Europese landen als Bosnië-Herzegovina, Wit Rusland, Moldavië, Letland of Estland vinden bijvoorbeeld weinig tot geen uitwisselingen plaats.

Zorg voor een Engelstalig aanbod voor 'instromers'

Op de mbo- en hbo-sportopleidingen moeten extra voorzieningen getroffen worden om anderstalige studenten een aantrekkelijk programma te kunnen bieden. Op dit moment zijn deze niet bijster toegankelijk voor buitenlandse onderwijsdeelnemers. Taalproblemen vormen daarbij de belangrijkste barrière.

Maak als hbo gebruik van het lectoraat en de kenniskringleden

voor de hbo-opleidingen is het zinvol de geïnstalleerde lectoraten en de daaronder ressorterende kenniskringen te betrekken bij de internationalisering van (een deel van) het curriculum. Niet alleen behoort 'onderwijsontwikkeling en - vernieuwing' tot de kerntaken van het lectoraat (en zijn hiervoor dus formeel uren gereserveerd) maar de lectoraten bestaan uit kenniskringleden die goed op de hoogte zijn van internationale ontwikkelingen op het betreffende vakgebied.

Streef naar overzichtelijkheid in subsidiemogelijkheden

De coördinatoren blijken te weinig overzicht te hebben over bestaande subsidiemogelijkheden. Investeer bijvoorbeeld tijd in het samenstellen van een overzicht van de bestaande subsidiemogelijkheden. Ook voor het Ministerie van OCW is het zinvol een duidelijk(er) overzicht van subsidiemogelijkheden voor het voortgezet onderwijs, de mbo- en hbo-sportopleidingen te hebben.

Waarborg kwaliteit

De indruk uit het onderzoek is dat sommige opleidingen niet aan internationalisering doen, sommige bevinden zich nog in de experimenteerfase en veel voeren nog een soort ad-hoc beleid op grond van een ontwikkeld beleidsplan. Om internationalisering een vanzelfsprekend en integraal deel van het onderwijs te laten uitmaken, is echter nodig dat de kwaliteit wordt gewaarborgd. Het strekt tot aanbeveling om (eventueel) gezamenlijk met soortgelijke opleidingen een kwaliteitscyclus te ontwikkelen voor internationalisering op het terrein van sport en bewegen.

TOT SLOT: 'THINKING EUROPE' NIET ALLEEN MET DE MOND BELIJDEN

In een tijd waarin grenzen tussen landen steeds meer vervagen, is het op grond van de verkregen resultaten uit dit onderzoek van belang dat opleidingen allereerst meer draagvlak creëren voor internationalisering onder docenten en het management. Daarnaast is van belang dat coördinatoren zich toch nog iets meer verdiepen in de subsidiemogelijkheden. De indruk bestaat dat de coördinatoren iets te weinig op de hoogte zijn van de rol en het beleid van de landelijke

overheid. Dat het Ministerie van OCW verschillende beurzenprogramma's bekostigt, die beheerd worden door het Europees Platform, wordt te weinig opgemerkt. Zo wil de landelijke overheid meer uitgaan van zelfregulatie op instellingsniveau. Dat betekent meer ruimte om als opleiding zelf het internationaal profiel te bepalen en waar nodig prioriteiten te leggen. Uit ons onderzoek blijkt dat de coördinatoren hierbij meer richting en ondersteuning van de landelijke overheid vragen. Met het uitgevoerde onderzoek hopen we bouwstenen te bieden om internationalisering op of uit te bouwen. Want als iets duidelijk is geworden uit het onderzoek dan is wel dat internationalisering belangrijk is en kansen heeft, maar dat internationalisering toch nog een relatief marginale plaats inneemt binnen de (onderzochte) opleidingen.

LITERATUUR

Steenbergen, J. & Baar, P.L.M. (2005). Europese Internationalisering op sportopleidingen en Voortgezet Onderwijs: Onderzoek naar de omvang, aard, aanpak en het belang van Europese activiteiten op het terrein van sport en bewegen. Amsterdam/Utrecht: Steenbergen Advies & Onderzoek/Universiteit Utrecht, Opleiding Pedagogiek.

Het rapport is verschenen bij het Ministerie van OCW. Het rapport is vanaf september als pdf-document te downloaden van: www.kennispraktijk.nl

NOOT

¹ Op een schaal van 1-10.

CORRESPONDENTIE:

Johan Steenbergen	Paul Baar
Scheepstimmermanstr. 75	Univ. Utrecht, Opl. pedagogiek
1019 WV Amsterdam	Heidelbergln. 1, 3508 TC Utr.
j.steenbergen@kennispraktijk.nl	P.Baar@fss.uu.nl

LO IN HET BUITENLAND

EUROPESE UITWISSELING

CROSSING BORDERS

I3PE is een Europees netwerk voor lichamelijke opvoeding. Het initiatief hiervoor is ooit genomen door de Hanzehogeschool Groningen.

Deelnemers aan het netwerk zijn daarnaast onder meer Worcester University College (Engeland), Ribe Statsseminarium (Denemarken), Vrije Universiteit Brussel (België), Lithuanian Institute of Physical Education (Litouwen) en Fontys Sporthogeschool. Eens per jaar wordt

door een van de leden van het netwerk het zogenaamde 'intensive program' georganiseerd (afgekort IP). Dit IP wordt georganiseerd rondom een wisselend thema, en is toegankelijk voor studenten en leraren lichamelijk opvoeding. In 2004 werd het IP georganiseerd in Worcester. Enkele studenten van Fontys Sporthogeschool namen deel.

Hieronder beschrijft één van hen zijn ervaringen. Door: Daan Geelen

In de week van zaterdag 4 tot en met 11 september 2004 vond het IP (Intensive Program) plaats te Worcester in Engeland. Tijdens het IP waren er afgevaardigden uit Zweden, Noorwegen, Denemarken, Finland, Litouwen, België, Roemenië, Hongarije, Engeland en Nederland. Iedereen kwam op de plaatselijke campus bijeen om te discussiëren over het thema van 2004: integratie van het speciale onderwijs in het reguliere onderwijs. Daarbij is de achterliggende gedachte van het IP dat Europese landen onderling van elkaars aanpak kunnen leren. Dit alles onder de noemer *Crossing Borders*: deelnemers worden geacht in hun eigen denkwijzen grenzen te doorbreken, en tevens over de landsgrenzen te kijken.

Thema's

Het centrale thema werd uitgesplitst naar vijf verschillende groepen, met in elke groep één of twee afgevaardigden per land. Per groep werd er één beperking/handicap besproken in het licht van het centrale thema, integratie in het reguliere onderwijs. Deze groepen hadden als doel om aan het eind van de week met een in hun ogen ide-

ale uitkomst te komen. De deelnemers van het programma hadden van tevoren al zoveel mogelijk informatie verzameld over hoe er in hun eigen land tegen deze handicap werd aangekeken, maar vooral hoe men er tijdens een les LO mee om ging. Om ons als deelnemers echter nog meer te oriënteren op deze vraagstelling, waren er door de organisatie verscheidene workshops, colleges en bezoeken aan scholen gepland. Zo konden wij ervaren en met eigen ogen zien hoe men in Engeland met de vraagstelling omging.

Informatie en discussie

Na het vergaren van de nodige informatie en het ervaren van verschillende relevante oplossingen, lag er per groep de taak om door middel van discussie te komen tot zowel een theoretische als praktische presentatie. Gedurende deze discussies kwamen de verschillen per land duidelijk naar voren en soms was het dan ook moeizaam om tot een eenduidige mening te komen. In Roemenië, en ook andere Oost-Europese landen, wordt er aan leerlingen met een beperking helemaal geen aandacht

besteed. Zo'n leerling kan tijdens lessen LO niet meedoen. In Engeland daarentegen bestaat er vooral de laatste jaren een grote tendens naar volledige integratie. Iedereen moet volgens hen mee kunnen doen met een les LO. Deze tendens wordt echter, aldus de deelnemers, voornamelijk veroorzaakt door bezuinigingen vanuit de regering op het speciaal onderwijs.

De laatste dag van de week stond vol gepland met presentaties en lessen waarin elke groep kon laten zien hoe zij door samen te werken en samen te denken tot de, in hun ogen, ideale uitkomst waren gekomen. De ene groep had daarbij rekening gehouden met de beperkingen die er vanuit overheden zijn en keek wat er financieel mogelijk was. Andere groepen presenteerden 'het ideale onderwijs' waarin er geen grenzen waren met betrekking tot de mogelijkheden. Ook in dit opzicht werden er dus 'borders gecrosst'.

Het IP is een programma dat je grenzen als docent LO, maar ook als persoon verlegt. Door de unieke samenwerking met vakgenoten uit andere landen is het onmogelijk om je eigen visie te blijven beschouwen als de (enige) juiste. Ik kan iedereen die in de gelegenheid is aanraden dit zelf te ervaren tijdens een volgend Intensive Program van I3PE.

Voor meer info over de presentaties:
<http://www2.worc.ac.uk/sport/ip2004/>

Daan Geelen is in juli afgestudeerd als leraar lichamelijke opvoeding in Tilburg. ◀

CORRESPONDENTIE: daangeelen@hotmail.com

LO IN HET BUITENLAND

EEN VERGELIJKING TUSSEN DE ONDERWIJSSYSTEMEN

HET ONDERWIJS IN NEDERLAND EN SP

Naar aanleiding van een studentenuitwisseling vanuit de AALO naar de INEFC (Institut National d'Educacio Fisica de Catalunya) aan de Universitat de Lleida hebben twee Nederlandse studenten het Nederlandse en het Spaanse onderwijssysteem met elkaar vergeleken. In het artikel wordt eerst het Nederlandse systeem nog eens uiteengezet en daarna doen ze het zelfde met de situatie in Spanje. Vervolgens worden deze twee met elkaar vergeleken en de overeenkomsten en de verschillen uitgewerkt. Door: Yvonne de Jong en Anna Scott Miller

HET ONDERWIJS IN NEDERLAND

Het Nederlandse onderwijssysteem kent het primair en secundair onderwijs, eventueel nog gevolgd door een vervolgstudie.

PRIMAIR ONDERWIJS

Kinderen starten op hun vierde jaar in het primair onderwijs, de basisschool. De leerplicht geldt echter pas vanaf het zesde jaar. De basisschool duurt acht jaren (groep 1 t/m 8), de inhoud van deze acht jaren is sterk afhankelijk van het soort school. Om te voorkomen dat de leerlingen met te grote verschillen aan het secundaire onderwijs beginnen, heeft de overheid kerndoelen gesteld waaraan de scholen zich moeten houden. De kerndoelen zijn ondergebracht in zes thema's: de Nederlandse taal, de Engelse taal, rekenen, oriëntatie op mens en wereld, lichamelijke opvoeding en kunstzinnige oriëntatie. Deze thema's worden beoordeeld aan de hand van zes aspecten: werkhouding, werken volgens plan, gebruik van uiteenlopende leesstrategieën, zelfbeeld, sociaal gedrag en nieuwe media. De kinderen worden drie à vier keer per jaar beoordeeld door middel van een rapport en aan het einde van groep 8 krijgen de kinderen een studieadvies mee voor het secundair onderwijs.

SECUNDAIR ONDERWIJS

Vanwege de beleidsvrijheid in het Nederlandse onderwijs is het moeilijk om in het secundair onderwijs van een eenduidig systeem te spreken. In elk geval is het onderverdeeld in vijf niveaus: praktijkonderwijs (po), leerweg ondersteunend onderwijs (lwo), voorberei-

dend middelbaar beroeps onderwijs (vmbo), hoger algemeen voortgezet onderwijs (havo) en het voorbereidend wetenschappelijk onderwijs (vwo). De eerste twee zijn heel praktisch en gericht op het leren van een beroep.

Basisvorming

De laatste drie beginnen allemaal met een algemene basisvorming (ingevoerd in 1993). Bij de invoering van het systeem was het de bedoeling om alle leerlingen de eerste twee jaar hetzelfde onderwijs te geven en daarna te differentiëren in niveaus. Omdat dit niet goed gewerkt heeft, start in 2006 de vernieuwde basisvorming waarin de scholen tot op zekere hoogte zelf invulling mogen geven aan de eerste twee jaar. Vervolgens begint op het vmbo in het derdejaar de bovenbouw. Bij havo en vwo is er sprake van een tussenjaar en begint de bovenbouw vanaf het vierdejaar. De kerndoelen die er waren voor de basisvorming worden omgezet in richtinggevende doelen, zo krijgen de scholen meer ruimte in hun beleid.

Bovenbouw

Na de basisvorming kiezen de leerlingen aan het einde van het tweede jaar tussen Techniek, Zorg en welzijn, Economie en Landbouw. Er bestaan in het vmbo vier niveaus: Basisberoepsgericht, Kaderberoepsgericht, Gemengde leerweg en de Theoretische leerweg. Op de havo kiest men aan het einde van het derdejaar een profiel in de tweede fase. Men kan kiezen uit Cultuur & Maatschappij, Economie & Maatschappij, Natuur & Gezondheid en Natuur & Techniek. Daarnaast is er nog een algemeen deel dat voor alle leerlingen hetzelfde is. Ook dit algemene deel kan per school verschillen. Verder is er nog de vrije ruimte. Hierin kiest elke leerling vakken uit andere profielen om beter aan te kunnen sluiten op een vervolgstudie. Op het vwo geldt hetzelfde systeem, alleen kiezen ze aan het einde van het derdejaar eerst tussen Maatschappij of Natuur en aan het einde van de vierde klas pas echt de profielen. Zowel vmbo, havo en vwo worden afgesloten met een landelijk centraal examen.

VERDER LEREN

Na het voortgezet onderwijs kan men ervoor kiezen om nog verder te leren. De volledige leerplicht duurt tot het 16^e jaar, maar het jaar

EN SPANJE

daarna ben je nog verplicht minstens twee dagen in de week naar school te gaan. De leerlingen die praktijkonderwijs of leerwegondersteunend onderwijs hebben gedaan, gaan vaak direct werken. De leerlingen van het vmbo, de havo of het vwo kiezen er meestal voor om verder te studeren. Met een vmbo-diploma kun je mbo (middelbaar beroepsonderwijs) gaan doen, met een havo-diploma kun je naar het hbo (hoger beroepsonderwijs) en met het vwo-diploma heb je toegang tot de universiteit.

HET ONDERWIJS IN SPANJE

Het Spaanse onderwijssysteem bestaat uit vier delen. Educacion Infantil, gevolgd door Educacion primaria, te vervolgen met Education Secundaria Obligatoria en naar wens (en kunnen) af te sluiten met een vervolgstudie.

BASISONDERWIJS

Driejarige kinderen kunnen naar Education infantil; deze school is te vergelijken met een kleuterschool. Het is niet verplicht, het is aan de ouders of het kind eraan deel neemt of niet. Het gaat vooral om sociale - en creatieve vaardigheden. Vanaf zes jaar is het onderwijs wel verplicht, het kind gaat dan naar Educacion Primaria. Dit is de Spaanse basisschool en deze duurt zes jaar. Deze zes jaren zijn onderverdeeld in drie delen, Ciclo Inicial, Ciclo Medio en Ciclo Superior. Een richtlijn voor de inhoud van deze delen is voor alle scholen bepaald door de regering. Natuurlijk is de exacte inhoud verschillend per school, afhankelijk van de identiteit van de school. De richtlijnen zijn Spaanse taal, Engels, sociale en culturele vorming, natuur, muziek, handvaardigheid, lichamelijke opvoeding en wiskunde.

de. De vakken worden afgesloten met toetsen, maar als je het niet haalt is dat niet erg. Wel hebben de kinderen veel huiswerk, vooral voor wiskunde en Spaans.

VOORTGEZET ONDERWIJS

Na de basisschool volgt Educacion Secundaria Obligatoria, in Spanje bekend als ESO. Je begint hieraan op je twaalfde en het duurt vier jaar waarin er geen onderscheid is in niveau. Iedereen volgt dus tot het zestiende jaar hetzelfde onderwijs. Net als bij Educacion Primaria is ook de ESO opgedeeld in eenheden van twee jaar. Eerst el primero ciclo en daarna el segundo ciclo. Het gaat erom dat je in beide delen studiepunten haalt, in el primero ciclo 54 en in el segundo ciclo 58. De studiepunten worden gehaald via examens. Bij het niet halen van een examen overlegt de school met de ouders of het nog een keer over gedaan moet worden. Soms is het namelijk gewoon niet haalbaar voor de leerling.

VERDER STUDEREN

Aan het einde van de ESO kun je kiezen of je gaat werken of verder studeren. Je kunt dan kiezen voor Formación Profesional de Grado Medio (FPGM) of Bachillerat. Het eerste is een beroepsopleiding. Bachillerat is een opleiding voor de leerlingen die naar de universiteit willen, eigenlijk een soort verlenging van de ESO. Je kiest al wel een richting. Zo kun je kiezen uit Artes, Ciencias Naturaleza, Humanidades, Ciencias Sociales en Tecnología. De opleiding duurt twee jaar en wordt afgesloten met een examen. De hoogte van het cijfer bepaalt naar welke universiteit je kunt gaan. Is het niet hoog genoeg dan kan je ook nog kiezen voor Formación Profesional de Grado Superior.

(FPGS). Dit is hetzelfde als FPGM, maar dan een hoger niveau.

Dit systeem is pas een paar jaar oud. Voorheen was er al eerder een opsplitsing, al in de ESO, en was het verdere studieverloop dus al eerder vastgelegd.

HET VAK LO IN BEIDE SYSTEMEN

In Nederland wordt de omvang van een vak in uren aangegeven. In Spanje gebeurt dit met studiepunten, 'credits'. Als we beide systemen vergelijken komt het er op neer dat de hoeveelheid lichamelijke opvoeding in beide landen ongeveer hetzelfde is: twee uur per week, in het secundair en in het primair onderwijs. Ook de inhoud komt overeen. In beide landen zijn er richtlijnen/kerndoelen opgesteld voor het vak. In Spanje beschrijven die niet alleen de fysieke vaardigheden, maar ook sociale vaardigheden en hygiëne. In het primair onderwijs wordt bijvoorbeeld ook geleerd dat je moet douchen na de gymles, verder ligt het accent op basisvaardigheden zoals klimmen, balanceren en gooien/vangen. Er wordt ook wel spel zoals basketbal en voetbal onderwezen, maar dit is zeker ondergeschikt aan het eerder genoemde. In het secundaire onderwijs ligt het accent juist op kennis hebben van de sporten. De eigen vaardigheid is heel belangrijk en er zijn ook examens over spelregels en dergelijke. Ook wordt de leerlingen geleerd hoe ze een spel kunnen leiden: meervoudige deelname bekwaamheid.

OVEREENKOMSTEN/VERSCHILLEN

De overgang van primair naar secundair onderwijs ligt in beide landen bij twaalf jaar. In beide landen bestaat een leerplicht tot zestien jaar. Verder is het vervolgonderwijs vrijwel identiek; het komt overeen met respectievelijk FPGM, FPGS en de Universiteit. Beide mbo-,

hbo- en wo-systemen werken ook met kerndoelen of vaste leerdoelen die grote overeenkomst vertonen. Zo is er altijd één vreemde taal verplicht en begint men in zowel Spanje als in Nederland al in het primair onderwijs met het onderwijzen van deze vreemde taal. De tijd en inhoud van LO komt ook nagenoeg overeen.

Als we naar de verschillen kijken is het meest opvallende dat het secundair onderwijs in Spanje voor alle deelnemers hetzelfde is. Daarna kunnen de leerlingen nog wel onderwijs volgen met een niveau vergelijkbaar met havo/vwo. De hoogte van het cijfer van het eindexamen is vervolgens bepalend of ze naar de universiteit mogen, en dan heeft elke universiteit ook nog een andere grens. Dat is anders dan in Nederland, als je in Nederland bent geslaagd voor vwo mag je aan elke universitaire studie beginnen, enkele uitzonderingen, zoals Geneeskunde, daargelaten.

Lestijden

De lestijden zijn in Spanje anders dan in ons land. Tussen 12.00 en 15.00 uur is er geen les op het primair onderwijs, dan is er siesta. De kinderen

zijn daardoor wel veel later uit van school, dan de kinderen in Nederland en hebben hierdoor misschien

minder tijd om na school te spelen en kind te zijn, want er moet ook nog meer huiswerk gemaakt worden.

Voor het vak LO zijn er niet echt veel verschillen; genoemd kan worden dat het in Nederland niet op elke basisschool of middelbare school verplicht is om te douchen en in Spanje wel. Ook is het gemiddelde niveau van de sport op het voorgezet onderwijs vrij hoog, hoger dan in Nederland. Tenslotte hebben wij in Nederland geen verplichte toetsen voor LO. Tenzij de leerling in de tweede fase kiest voor LO2.

GEVOLGEN SPAANSE SYSTEEM IN DE PRAKTIJK

Via onze medestudenten (en de Spaanse mensen die we ontmoet hebben), bleek dat de taal een belangrijk element vormt in het onderwijssysteem. Iedereen spreekt Castellaans (Spaans) en Catalaans (dit omdat wij het alleen in Cataluyña hebben ervaren). Het Castellaans is vaak niet van heel hoog niveau, aangezien de Catalanen vrij nationalistisch zijn en het Catalaans dus echt de voertaal is. Maar op school krijgen ze nu Engels, net als wij in Nederland. Enige jaren geleden was dat nog Frans. Weinig mensen spreken echter goed engels. Het is ongelooflijk, maar zelfs mensen met universitaire opleidingen en hoge functies kunnen zich nog slechter in het Engels verstaanbaar maken dan wij nu in het Spaans. We denken dat hier ook een media-aspect bij komt kijken. Namelijk alle tv-programma's, films, reclames, etc., alles is in het Castellaans (of Catalaans). Ze horen of spreken buiten school dus nooit Engels. Daar komt bij dat de kwaliteit van de Engelse lessen ook niet te vergelijken is met die in Nederland.

Sommige studenten benadrukten het feit dat in de eerste vier jaar van het voortgezet onderwijs (de middelbare school) iedereen het zelfde onderwijs volgt. Er is nog geen niveausplitsing en de leerlingen met een wat hoger niveau zien dat niet altijd als positief. Het zou niet altijd bevorderlijk zijn voor hun prestaties en/of motivatie, aangezien de demotiverende houding van de andere leerlingen misschien een aanstekelijke werking kan hebben. Na onderzoek blijkt echter dat het aantal leerlingen dat verder studeert hoger is dan vóór de verandering. Want de toegang tot het FPGS is nu makkelijker dan in het eerder genoemde oude systeem.

GEVOLGEN VAN NEDERLANDSE SYSTEEM IN PRAKTIJK

Beiden hebben wij vwo afgerond en het leuke is dat de één de tweede fase heeft meegemaakt en de ander niet meer. De verschillen die je hiervan in de praktijk op kan pikken zijn niet heel groot. Wel kan je zien dat degene die de tweede fase wel heeft meegemaakt, meteen gezamenlijke opdrachten weet te splitsen en de taken te verdelen. Voor de tweede fase werd er minder in groepjes gewerkt. Wel werd er dieper op de stof ingegaan. Je had minder vakken, waar je dus ook in verhouding wat meer aan moest doen, je meer in moest verdiepen. Bij de tweede fase had je de zelfde tijd voor

veel meer vakken. Je kreeg dus meer ideetjes wat iets inhield, maar ging er iets minder diep op in (verbreding van het onderwijs in plaats van verdieping).

De Engelse taal is altijd belangrijk geweest in ons onderwijs. Je merkt ook dat iedereen zich wel enigszins verstaanbaar kan maken in het Engels. Internationaal staan wij ook bekend als goed Engels sprekend, als überhaupt veel talen sprekend (zo hebben wij in Spanje bijvoorbeeld Nederlands, Duits, Engels, Spaans en een beetje Frans gesproken).

Wij denken dat een voordeel daarbij is dat wij geen nagesynchroniseerde tv hebben en films in de originele taal kunnen bekijken. Wat wij ons ook kunnen herinneren van de Engelse lessen op het voortgezet onderwijs, is dat de kwaliteit vrij hoog was, inclusief de examens. Vaak moet je ook veel Engelse boeken lezen/leren bij een vervolgopleiding, zeker op universitair niveau.

Dan hebben wij veel eerder een niveausplitsing, vaak al meteen na het primair onderwijs. Wat je dan wel merkt is dat er vaak vrienden-groepen ontstaan binnen jouw niveau en dat er minder gemixt wordt. De havo-groep gaat als culturele reis naar Parijs, de vwo-groep naar Rome bijvoorbeeld. Je zit allemaal in het zelfde schuitje en wordt daardoor misschien ook wel meegetrokken om op dat niveau te blijven. Je wilt immers niet degraderen ten opzichte van je vrienden/klasgenoten. En je krijgt meteen, of vanaf het tweede jaar, onderwijs toegespitst op jouw niveau. Dan word je ook meer geprikkeld en uitgedaagd zo door te gaan (mits je goed zit op dat niveau natuurlijk).

CONCLUSIE

Onze mening over deze verschillen tussen het Nederlandse en het Spaanse systeem is als volgt: We vinden het beter dat er in Nederland al eerder een opsplitsing is van het onderwijs. Op die manier krijgen de leerlingen meer onderwijs op maat en dat is beter voor iedereen. De minder intelligente leerlingen lopen niet voortdurend achter de feiten aan (waardoor ze misschien minder gedemotiveerd raken en misschien wel meer halen uit hun capaciteiten) en de meer intelligente studenten hoeven niet ver onder hun niveau te presteren (dus ook minder demotivatatie en meer resultaat). Dat er in beide landen (kern)doelen zijn vinden we goed, want op die manier is er structuur in het onderwijs en krijgt iedereen dezelfde basiskennis.

BRONNEN

Voor Nederland : de website van het ministerie van onderwijs www.minocw.nl en de site voor de nieuwe basisvorming: www.onderbouw-vo.nl

Voor de Spaanse situatie hebben we een boek gebruikt van onze Spaanse huisgenoot:

Características básicas del enseñanza secundario
Catimora, Gotxo Ortiz en Martí Rifa

Uitgegeven door: Universitat de Girona, institut de ciénces de l'educació Josep Pallach, 2004

Verder hebben we met diverse mensen uit het onderwijs gesproken. ◀◀

CORRESPONDENTIE: annascott_miller@hotmail.com

LO IN HET BUITENLAND

EEN KIJKJE IN HET BEROEPSONDERWIJS IN BELGIË

STUDIEBEZOEK AAN BRUSSEL

Jaarlijks organiseert Cedefop, de Europese Organisatie voor het beroepsonderwijs, een groot aantal studiebezoeken rond allerlei thema's in verschillende Europese landen. Aan zo'n studiebezoek doen tussen de 10 en 15 mensen uit verschillende landen mee. Door: Bert Boetes

In oktober 2004 troffen veertien deelnemers uit acht Europese landen elkaar in Brussel rond het thema Lichamelijke opvoeding en sport in het beroepsonderwijs. Het studiebezoek werd georganiseerd in het kader van het Europees Jaar voor Opvoeding door Sport.

Er waren deelnemers uit Portugal, Griekenland, Estland, Polen, Nederland, Malta, Frankrijk en Spanje die discussieerden over LO in het beroepsonderwijs, waarbij ontwikkelingen in eigen land werden afgezet tegen de voorbeelden die de Belgische gastheren uit de Frans sprekende gemeenschap ons lieten bezoeken.

De deelnemers waren op het thema afgekomen, omdat het hen de kans bood kennis te nemen van ontwikkelingen op hun vakgebied in andere Europese landen. Dit kwam vooral tot uiting via presentaties die de verschillende deelnemers hadden voorbereid en die vanuit een breed perspectief bewegen en sport in relatie tot (beroeps)onderwijs belichtten. Het was jammer dat er niet meer tijd beschikbaar was om met elkaar hierover van gedachten te wisselen.

Wat de deelnemers betreft had de scope van het bezoek best breder mogen zijn dan hetgeen nu via de bezoeken aan de orde kwam. Aspecten zoals bewegen en sport in het licht van voorbereiding op een beroep en als middel om ziekteverzuim te voorkomen, waren onderbelicht. Ook de functie van bewegen en sport als middel voor het ontwikkelen van waarden en normen en het ontdekken van grenzen was nauwelijks aan de orde.

Het studiebezoek maakte echter duidelijk dat het niet zo gemakkelijk is om een model te vinden dat zowel gebruikt kan worden voor opvoeding binnen sport als binnen onderwijs. De deelnemers spraken zich ervoor uit

om sport en bewegen voortdurend op de Europese agenda voor het beroepsonderwijs te houden en het niet bij dit ene jaar te laten.

EXCURSIES

Een greep uit de excursies die de deelnemers in het volle programma kregen voorgeschoteld.

Een bezoek aan het Athénée Royal Leonardo da Vinci in Anderlecht was interessant als een voorbeeld van een school die activiteiten in de wijk ontplooit en scholieren via sport probeert te integreren en meer eigenwaarde te geven. De activiteiten hadden ook de bedoeling de ouders meer te betrekken bij de activiteiten van hun kinderen. Kinderen van vooral Noord-Afrikaanse afkomst speelden in een voetbalteam dat door de BVO Anderlecht was geadopteerd. Dat gaf natuurlijk een speciale uitstraling aan het team.

Een bezoek aan de Association Interfédérale du Sport Francophone (AISF) was bedoeld om een voorbeeld te geven van de wijze waarop de sport haar vrijwilligers probeert een goede scholing te geven. Opvallend was dat dit leidde tot een kwalificatie die wel geldig was in het Frans sprekend deel van België maar niet in Vlaanderen. Als een rode draad liep deze scheiding door het studiebezoek heen. Alles in België is dubbel georganiseerd (en soms drievoudig). De Vlaamse en Waalse gemeenschap hebben soms via de omweg van Europa contacten met elkaar. Het bezoek aan het Athénée Liège Atlas in Luik gaf een mooie indruk van een sportklas rond Basketbal. De docent en leider van het centrum was ook coach van het Nationaal Belgisch basketbalteam. Als je tijdens een lunch wat verder praat met de mensen van de school, blijken zaken toch anders te liggen dan eerst werd gepresenteerd. De infor-

mele contacten zijn daarom vaak waardevoller dan hetgeen men showt.

Bij het bezoek aan de Haut Ecole Charlemagne kregen we een doorkijk in de opleiding voor leraren lichamelijke opvoeding. In een demonstratieles werd via ervaringsleren getraind in het lesgeven en werd via reflectie-interviews en een 360 graden feedback kritisch teruggekeken naar de individuele competenties.

Er werd veel gediscussieerd over de opmerkelijke politieke situatie in België die zijn weerslag heeft op de organisatie van de hele samenleving. We vonden het merkwaardig dat er zo weinig samenwerking plaatsvindt op het gebied van onderwijs en sport tussen de verschillende gemeenschappen in België. In zekere zin is de situatie in tegenspraak met de verklaring van Kopenhagen, die betrekking heeft op transparantie met betrekking tot onderwijs in de lidstaten.

In de 'vrije tijd' gingen de gesprekken over bewegen en onderwijs in de verschillende landen gewoon door. Het leidde ook tot ideeën over samenwerking tussen mensen uit verschillende landen en aanzetten gezamenlijke projecten op te zetten.

Bezoeken aan Adeps, een soort Belgisch NISB, de Vrije Universiteit van Brussel en een school voor gehandicapte kinderen, gaven een nog bredere kijk op hetgeen in sport en onderwijs gebeurt rond het thema opvoeding door sport.

Deelname aan dit soort studiebezoeken werkt heel inspirerend en levert nieuwe ideeën op voor je eigen situatie. Een aanrader voor iedereen die over de grenzen van z'n eigen (werk)situatie heen wil kijken.

INFORMATIE OVER STUDIEBEZOEKEN

Cinop: www.cinop.nl voor het Beroepsonderwijs (Cedefop Studyvisits) Europees Platform: www.europeesplatform.nl voor het programma Arion voor het VO. ◀◀

CORRESPONDENTIE: boetes@wxs.nl

THOMAS

EEN KWART EEUW JAZZDANSTRADITIE: 15 TOT EN MET 17 OKTOBER 2005

25STE THOMAS JAZZDANSDAGEN

Drie dagen dansen op elk niveau, onder leiding van gekwalificeerde docenten met geheel eigen stijl: deze herfst hebben voor de 25ste keer de Jazzdansdagen van Thomas van Aquino plaats. De gezellige sfeer en het enthousiasme van de dansers staan garant voor een leerzame tijd met veel dansplezier.

Waar: Fontys Sporthogeschool (voorheen ALO) in Tilburg.
Wanneer: zaterdag 15 tot en met maandag 17 oktober 2005.
Hoe: elke dag les van dezelfde docenten, per dag drie lessen van anderhalf uur. In drie dagen werken naar een of meerdere eindcomposities.
Wie: voor wie kennis wil maken met jazzdans tot dansers op gevorderd en vergevorderd niveau.

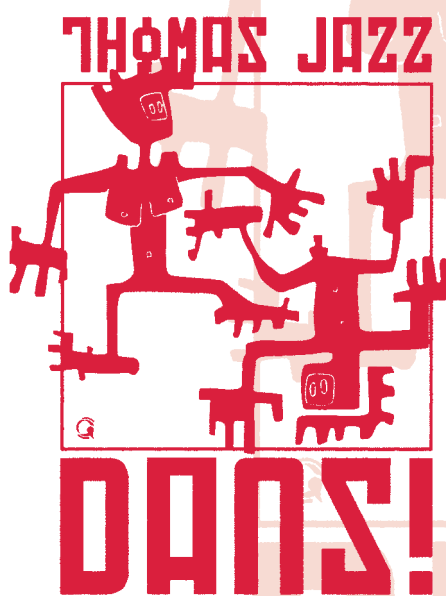
Wat kost het?

A-niveau	:	75,—
B, C en D-niveau	:	85,—
Studenten ALO, Cios/Sport en Bewegen of Pabo	:	65,—
(Let op: voor alle overige studenten geldt geen korting)		
Toeslag voor niet-KVLO-leden	:	30,—

Inschrijven is mogelijk tot uiterlijk 20 september 2005. Uw inschrijfformulier dient op deze datum in het bezit te zijn van *Rien van Oijen, Den Elding 95, 5421 MC Gemert*. Van de inschrijfformulieren die wij na deze datum ontvangen kunnen wij deelname niet meer garanderen. I.v.m. administratiekosten rekenen wij vijftien euro extra indien wij uw inschrijving en/of betaling na 20 september ontvangen.
Let op: Tot 20 september kunt u kosteloos annuleren. Daarna is annuleren niet meer mogelijk.

Wat zijn de spelregels?

Op de site van de KVLO vindt u de spelregels voor deelname.

2005 is een bijzonder jaar: al een kwart eeuw zijn de Jazzdansdagen een traditie. Dit jubileumjaar gaan we op een bijzondere manier vieren. Op zondagavond 16 oktober trakteert Thomas Jazzdansdagen deelnemers en oud-docenten op een bijzondere happening. Meer informatie hierover krijgen de deelnemers te zijner tijd als ze de roosters ontvangen.

Ook dit jaar is er weer het kennismakingspakket voor nieuwe deelnemers op A-niveau. Een dagje sfeer proeven en meedansen, speciaal voor docenten lichamelijke opvoeding die graag street-dance, hiphop of andere dansvormen in hun les zouden verwerken en daarvoor inspiratie willen opdoen.

HOE SCHRIJF JE JE IN?

- 1 Kies het niveau dat bij jou past.
- 2 Kies de drie docenten waar je graag les van zou willen hebben.
- 3 Als les kun je ook de methodisch didactische workshop kiezen.

DE NIVEAUS

Echt leren dansen en de les goed volgen, dat kan alleen als je je inschrijft op je eigen niveau. Lees daarom onderstaande niveauaanduiding goed door voordat je beslist.

A-niveau:

- weinig tot geen ervaring in bewegen op muziek en jazzdans
- het gaat om het ervaren van het dansplezier
- je leert de basistechnieken van de jazzdans kennen
- je leert eenvoudige danscombinaties aan.

B-niveau:

- je beheerst de volgende basistechnieken uit de jazzdans zoals: jazzwalk, chassée, pivot-turn, three-step-turn, pas de bourré, pencil-turn
- korte danscombinaties worden sneller aangeleerd dan op A-niveau
- je volgt regelmatig jazzdanslessen.

C-niveau:

- de (basis)technieken zoals vermeld bij het B-niveau kun je dromen
- accent ligt op de verfijning van deze technieken en het uitvoeren in moeilijkere variaties
- aandacht voor moeilijkere technieken zoals: développée, arabesque, attitude en verschillende vormen van draaien op één been (pirouette en dedans en en dehors)
- lange danscombinaties worden zonder veel uitleg snel aangeleerd
- je volgt minimaal iedere week een les jazzdans.

D-niveau:

- je beheerst de meeste jazzdanstechnieken en hebt er ruime ervaring mee
- accent ligt op variëren (in richting, maatsoort en level) en het verbinden en combineren van de zwaardere technieken
- lange danscombinaties worden in hoog tempo zonder uitleg aangeleerd
- je volgt minimaal één maal per week jazzdans en doet vaker mee aan (meerdaagse) dansstages.

WAT IS DE METHODISCH/DIDACTISCHE WORKSHOP?

- kies deze workshop in plaats van een gewone les
- gericht op het lesgeven aan leerlingen in het voortgezet en primair onderwijs
- biedt inspiratie en handvatten aan lesgevers om zelf aan de slag te kunnen
- aangeboden stof op A-niveau, deelname onafhankelijk van niveau van inschrijving
- Niels van der Steen zal deze les geven.

KENNISMAKINGSPAKKET VOOR NIEUWE DEELNEMERS OP A-NIVEAU

Stel, je hebt nog nooit aan de Jazzdansdagen meegedaan. Je bent nieuwsgierig bijvoorbeeld naar hoe je streetdance of jazzdans in je eigen lessen lichamelijke opvoeding kunt verwerken.

Maar twijfelt of je meteen drie dagen mee wilt doen? Maak dan gebruik van het speciale kennismakingspakket!

Je volgt de eerste dag van de stage op A-niveau en beslist daarna of je bijtekent voor de volgende twee dagen. Dit houdt in:

- een dag sfeer proeven en inspiratie opdoen
- drie lessen volgen op A-niveau op zaterdag 15 oktober
- kosten: 30 euro
- na de eerste dag beslissen of je ook zondag en maandag meedoet
- let op: bijtekenen kan alléén voor de volledige stage, niet voor één dag
- ga je door, dan betaal je de rest van het inschrijfgeld bij.

WIE ZIJN DIT JAAR DE DOCENTEN?

Jac Delsing: al vele jaren een bekend gezicht tijdens de Thomas Jazzdansdagen. Hij is artistiek leider van de dansgroep Pro Arte en een van de meest gevraagde docenten in binnen- en buitenland. Besteedt veel aandacht aan danstechniek. Met name zijn methodisch-didactische aanpak en zijn fantastisch muziekgebruik worden alom geprezen.

Eliane de Gendt: vaste docent bij Thomas. Zij specialiseerde zich, als leerling van Jac Delsing, in de jazzdans aan de Universiteit van Leuven. Inmiddels werkt zij aan de afdeling Lichamelijke Opvoeding aan die universiteit. Haar methodische en technische aanpak en niet te vergeten haar eigen dansstijl inspireren steeds weer.

Niels van der Steen. Deze jonge hiphopdocent doceert aan de dansacademies in Tilburg, Amsterdam en Rotterdam en geeft als freelancer workshops van Tel Aviv tot New York. In 1999 studeerde hij af aan de ALO van Amsterdam. Ook als choreograaf en danser is Van der Steen actief. Zo choreografeerde hij Urban Dance Styles, een educatieve dansshow over de geschiedenis en ontwikkeling van straatdans die momenteel door het land toert. Met Urban Dance Styles verzorgt hij ook workshops voor leerlingen van alle leeftijden. Zijn enthousiaste manier van lesgeven en eigentijdse bewegingen slaan aan, reden genoeg om hem uit te nodigen als docent voor de Jazzdansdagen.

Cora Ringelberg: voor het derde jaar bij de Jazzdansdagen. Cora geeft les op de Dansacademie Lucia Marthas en bij de Stichting Nederlands Musical Ensemble. Ze was assistent-choreografe bij onder andere Jeans 10 en Saturday Night Fever en maakte de choreografie voor musicals als Robin Hood. Haar eigenzinnige stijl waarin ze funk, lyrical jazz, freestyle en show-musical elementen combineert, zal ook dit jaar beslist weer aanspreken.

Ariëne Zwijnenburg: vorig jaar gaf ze voor het eerst les op de Jazzdansdagen, nu wegens succes herhaald. Zwijnenburg deed de Rotterdamse Dansacademie en daarna een korte vervolgopleiding in New York. Zij gaf workshops in binnen- en buitenland en geeft les aan het Danscentrum Utrecht en bij Theaterkade in Amsterdam. De gymnastiekwereld is haar niet vreemd: als kind van gymnastiekers was turnen haar grote passie voordat de dans dat overnam. In haar modern jazzles met hoog energieniveau wil ze de leerlingen op welk niveau dan ook de dans echt laten beléven.

Meer informatie?

- Inhoudelijke vragen: Femke van Zeijl (tel. 030-2944682) of Wendy Kweens (tel. 06-54793700).
- Via e-mail extra inschrijfformulieren ontvangen: thomasjazz@wanadoo.nl.

Organisatie Thomas Jazzdansdagen 2005, Florieke Mulders, Wendy Kweens en Femke van Zeijl.

INSCHRIJFFORMULIER THOMAS JAZZDANSDAGEN 2005

Ondergetekende schrijft zich in voor de 25ste Thomas Jazzdansdagen van *zaterdag 15 oktober tot en met maandag 17 oktober 2005* op de Fontys Sporthogeschool in Tilburg.

Voornaam en Naam: _____ m / v

Straat + huisnummer: _____

Postcode: _____ Woonplaats: _____

Telefoonnr: _____ Geb.datum: _____

Eventueel e-mailadres: _____

Ik ben wel / geen lid van de KVLO (doorhalen wat niet van toepassing is)

Kruis aan indien van toepassing:

☐ Ik heb nog nooit meegedaan en maak gebruik van het kennismakingspakket op A-niveau

LET OP:

- Als wij het inschrijfgeld niet hebben ontvangen vóór 20 september 2005 heb je geen recht op plaatsing!
- Vermeld duidelijk bij de betaling de naam van de persoon die gaat deelnemen. Dit is met name belangrijk als bijvoorbeeld een school het inschrijfgeld overmaakt.

Ik schrijf me in en maak heden over op

postgiro 11.68.053 t.n.v. Penningmeester Thomas van Aquino, Den Elding 95, Gemert

- ☐ 30,- euro A-niveau kennismakingspakket (enkel op dit niveau mogelijk, alleen op zaterdag les, daarna mogelijkheid om bij te tekenen)
- ☐ 75,- euro A-niveau
(gewone deelname van drie dagen)
- ☐ 85,- euro B, C en D-niveau
- ☐ 65,- euro student ALO, Cios/Sport en Bewegen of Pabo
(let op: alle andere studenten betalen het volle bedrag)
- ☐ 30,- euro toeslag voor niet-KVLO-leden (geldt niet bij kennismakingspakket).

Geef in onderstaand schema aan naar welke drie docenten je voorkeur uitgaat en geef tevens aan op welk niveau je wilt deelnemen. Schrijf niet in op een te hoog niveau!

Eliane de Gendt	Jac Delsing	Niels van der Steen	Cora Ringelberg	Ariënne Zwijnenburg
☐ A-niveau	☐ A-niveau		☐ A-niveau	☐ A-niveau
☐ B-niveau	☐ B-niveau	☐ B-niveau	☐ B-niveau	☐ B-niveau
☐ C-niveau	☐ C-niveau	☐ C-niveau	☐ C-niveau	☐ C-niveau
☐ D-niveau	☐ D-niveau	☐ D-niveau	☐ D-niveau	☐ D-niveau
		☐ Workshop		

Mijn reserve-keuze is: docent: _____ niveau: _____

Ondergetekende verklaart zich akkoord met de genoemde voorwaarden in de brief en het inschrijfformulier. Aan uw inschrijving kunt u geen rechten ontleen.

Datum: _____ Handtekening: _____

NASCHOLING

2 NOVEMBER 2005 IN DEN HAAG

STUDIEDAG BEWEGINGSONDERWIJS: 'L

De Haagse academie voor lichamelijke opvoeding (Halo) zal in samenwerking met de KVLO op 2 november 2005 de landelijke studiedag voor primair onderwijs organiseren. Alle workshops, in totaal 18, zullen zich toespitsen op de beleving van kinderen binnen de lichamelijke opvoeding. Om het thema van de dag, 'leeft 't opdat het leert', extra kracht bij te zetten zullen we zorgen dat deze dag nog lang in het geheugen van de deelnemers zal voortleven. Door: Emile van den Haak

De organisatie hoopt met dit thema en deze dag u een zinvolle denk- en doedag te kunnen bieden, waarin u zowel op theoretisch als op praktisch niveau ervaringen kunt opdoen en uitwisselen. U vindt ze terug in het workshopoverzicht.

DAGINDELING

Na een inleiding van een *mystery guest* op het thema, kunt u starten met één van de 18 workshops. Er zijn drie workshoprondes van 90 minuten. Gedurende de dag is er voldoende gelegenheid om stands te bezoeken. De dag wordt afgesloten met een borrel en biedt de mogelijkheid van een gezamenlijk buffet voor deelnemers en workshopleiders.

PROGRAMMA

09.15- 09.45	Registratie en ontvangst
09.45-10.15	Opening door 'mystery guest'
10.30-12.00	Workshopronde 1
12.00-13.00	Lunch
13.00-14.30	Workshopronde 2
14.30-14.45	Pauze
14.45-16.15	Workshopronde 3
16.15-18.00	Borrel.

Inschrijving

Inschrijving vindt plaats na ontvangst van het ingevulde inschrijfformulier, voorzien van handtekening voor incasso, in Zeist. Indeling geschiedt op volgorde van binnenkomst. Bij overintekening hebben KVLO-leden voorrang op niet-leden. Uiterste inschrijfdatum is 7 oktober 2005. Eind oktober ontvangt u een inschrijvingsbewijs met programma en routebeschrijving.

Kosten

€ 95,- KVLO-leden en € 130,- niet-leden. Tevens studententarief (zie inschrijfformulier). Nadere informatie: KVLO, tel.: 030 693 7677 (Astrid van der Linden).

OVERZICHT VAN DE WORKSHOPS**Tikspelen: spelen spelen en nog eens spelen!**

Bij het observeren en evalueren van relevante onderwijsgebeurtenis-

sen tijdens de lessen LO gebruiken we het didactische instrument: Loopt 't, lukt 't en leeft 't *opdat het leert!*

In de praktijk zien we vaak dat onderwijsleersituaties worden uitgebouwd/moeilijker worden gemaakt, maar dat dit vaak 'nadelige' gevolgen heeft voor de mindere bewegers. We zullen in deze workshop langer stil blijven staan bij het didactische aspect leeft 't. We zullen in deze workshop proberen te differentiëren naar de betere loper en tikker toe opdat de minder vaardige beweger hierdoor ook beter kan gaan bewegen. We proberen een optimale leeromgeving voor de leerlingen te creëren waarin de beleving en het leerresultaat hoog is.

(P.S. deze workshop komt in grote lijnen overeen met de workshop die is gegeven op de Halo stagebegeleidersdag, 6 april 2005)
Workshopleider: Gijsbert Kortekaas, docent Halo. Type workshop: praktijk.

Kijken naar je zelf! (school video interactie begeleiding)

School Video Interactie Begeleiding (SVIB) is er niet voor om te confronteren, maar om te reflecteren en te professionaliseren. Bij communicatie gebeurt er zoveel tegelijk dat het vaak met het blote oog niet goed te registeren valt. De camera kan helpen gedetailleerd te kijken naar de interactie, de didactiek en de organisatie. De ervaring leert dat beelden inzicht geven. Wat is het effect van mijn handelen. In deze workshop gaan we praktisch aan de slag o.a. met videobeelden om zicht te krijgen op wat deze methodiek inhoudt en wat zij zou kunnen betekenen in de dagelijkse praktijk van de gymnastiekzaal. Workshopleider: Loes Dreissen. Type workshop: theorie.

Het pedagogisch klimaat

Iedere school heeft in z'n schoolgids een beschrijving van het pedagogisch klimaat dat wordt nagestreefd in de lessen. In deze beschrijvingen zitten verschillen.

Centrale vraag in deze workshop is: wat is het pedagogisch klimaat? Werkwijze in de workshop is dat eerst vanuit de theorie wordt aangegeven wat als pedagogisch klimaat wordt gezien. Daarna willen we met behulp van beelden uit de LO-praktijk de theorie handen en voeten geven. Er is ruimte voor discussie.

Workshopleiders: Frank Jacobs/Anne Luderus, docenten Halo. Type workshop: theorie.

IJS: 'LEEFT 'T OPDAT HET LEERT'

Racketspelen

In deze praktijkworkshop gaan we aan de gang met verschillende racketspelen gericht op de hogere klassen in het PO. Racketspelen zijn niet eenvoudig en gaan voor kinderen pas echt 'leven' als het spel(idee) eruit komt. Het overkoepelende thema van de workshop luidt dan ook: Hoe vergroot ik de kans dat het lukt? Aan de hand van het denken en werken vanuit een spel(situatie) zal een en ander worden aangeboden.

Workshopleider: Hans Melaard, docent Halo. Type workshop: praktijk.

Circus

De inhoud zal een kennismaking zijn met diverse circusonderdelen die direct toepasbaar zijn in de lessen bewegingsonderwijs.

De onderdelen die we aanbieden zijn:

- jongleren met doekjes, kegels, balletjes en ringen
- draaien met Chinese bordjes, vlinderstokken, pois, touwtjes, diablo's, grote hoepels, linten
- balanceren op eenwiel fietsjes, skatestep, de loopbal, de draadloop, de (professionele) stelten, de ladders en op elkaar (acrobatiek).

Voor gevorderde deelnemers bestaat de mogelijkheid tot verdieping in techniek en vergroten van het aantal trucjes. Het maken van een act zal op aanvraag aan de orde komen en we tonen graag onze truckaarten, waarmee we kinderen zelfstandig willen laten werken.

Workshopleider: Anne Kuipers, Circusschool Hannes en Co. Type workshop: praktijk.

Lijnbal

Lijnbal was een echt traditioneel basisonderwijsspel. 6 tegen 6 en dan op de echte volleybalmanier doordraaien. De volleybalbond heeft met circulatievolleybal een aanpassing op het traditionele lijnbal gemaakt, waardoor het spel veel meer beleving heeft gekregen (en de bond meer leden).

In deze workshop willen we nieuwe spelontwerpen maken van lijnbal waarin het bewegingsprobleem van het bewegingsthema keeper-spelen nog meer benut wordt zodra de beweging op niveau 1 niet bang hoeft te zijn om een fout te maken en de beweging op niveau 3 gebruik kan maken van allerlei differentiatiemogelijkheden, zodat de deelname en ontwikkelingskansen van alle kinderen vergroot wordt.

Workshopleiders: Gijs Houdijk docent Halo en Chris Hazelebach, docent Calo. Type workshop: praktijk.

Kennismaken met basketbal via school

Basketbal kan het basisonderwijs veel aantrekkelijke spelvormen bieden. In de workshop krijgen de deelnemers een beeld hoe leerlingen via nieuwe leskaarten kennismaken met basketbal. De leskaarten zijn ontwikkeld door de NBB in samenwerking met SLO. De lessen zijn goed te gebruiken in sportkennismakingsprojecten die via school worden aangeboden.

Workshopleider: Sabrina Oudkerk, NBB. Type workshop: praktijk.

Voetbal in basisonderwijs

Panna-knock-out op het schoolpleintje, Futsaltoernooi op school of ter afsluiting van een lesperiode. Voetbal wordt veel gespeeld in het basisonderwijs. Maar is het voor iedereen wel leuk en uitdagend genoeg? In deze praktijkworkshop worden meerdere (zaal)voetbalvormen gespeeld die bruikbaar kunnen zijn voor in de gymzaal. Ook zal er gekeken worden naar uitdaging en plezier voor iedereen. Kortom, voetbal voor elk wat wils.

Workshopleider: Reno Vorkink, docent Halo. Type workshop: praktijk.

Kennismaken met klimmen via school

De klimsport kan het basisonderwijs veel aantrekkelijke vormen bieden, die een uitbreiding zijn van de normale lessen klimmen in het bewegingsonderwijs. In de workshop krijgen de deelnemers een beeld hoe leerlingen via nieuwe leskaarten kennismaken met spannende klimvormen in de gymzaal en met *boulderen* en *indoor top-rope* voor basisonderwijs. De leskaarten zijn ontwikkeld door de Koninklijke Nederlandse Klim- en Bergsport Vereniging (NKBV) in samenwerking met SLO. De lessen zijn goed te gebruiken in sportkennismakingsprojecten die via school worden aangeboden.

Workshopleiders: Joris Houben en Frans Melskens. Type workshop: praktijk.

Laat je kunsten zien

Leerlingen van groep 8 van een zwarte school in Den Haag zijn een jaar lang bezig geweest met circusactiviteiten. Zowel in de gymles als buiten schooltijd oefenden zij met eenwielers, koorddans en jongleren met als doel versterken van zelfvertrouwen en sociale vaardigheden. In deze workshop gaan we nader in op de opzet, doelstellingen en het verloop van dit project.

Workshopleider: Andre Hoekstra, stichting Capriool. Type workshop: theorie.

Acrogym

In deze workshop wordt aan de hand van een aantal bewegingsproblemen een methodische lijn gegeven voor de verschillende groepen basisonderwijs waarbij het basisdocument het uitgangspunt is. Dit wordt op een manier gedaan waardoor acrogym binnen de lessen LO toegankelijker wordt voor docent en leerlingen.

Workshopleiders: Joris Hoeboer en Michel Bosman, docenten Halo. Type workshop: praktijk.

Start dansen en blijf dansen

Tijdens de kleuterleeftijd is het mogelijk om een groot aantal basisdoelstellingen ten aanzien van bewegen & muziek te bereiken waardoor de leerlijn bewegen en muziek tijdens de rest van de basisschool een optimaal uitgebreid vervolg kan krijgen. In deze workshop ervaart u hoe spannend het is om met behulp van een uitgebreide muziekkeuze door de wereld van de fantasie te reizen en dansender-

wijs rijker te worden als het gaat om dansvaardigheden.
Workshopleider: Esther van Rijn. Type workshop: praktijk.

De vaardigheidsproeven

Een wijze van lesgeven in bewegingsonderwijs aan de groepen 7 en 8 van de basisschool, ontwikkeld door het openbaar onderwijs Den Haag. Deze workshop is gericht op het werken met de vaardigheidsproeven in de praktijk, inclusief de lesbrieven en het filmmateriaal.
Workshopleiders: Eelco Brune, Jan Kalter, Sebastiaan Nederhoed en Rob Smit. Type workshop: praktijk.

Bosprojecten in Den Haag

Tot het komen van predikaat *Sportieve school* heeft de Anne Frankschool in Den Haag de Bosstage van studenten van de Halo gekoppeld aan de sportintroductie- en keuze-uren (SIK) van de vakleerkracht bewegingsonderwijs. Het resultaat van deze samenwerking wordt in de workshop gepresenteerd.

Workshopleider: Richard Weijermans, vakleerkracht Anne Frankschool. Type workshop: theorie.

Streetdance/breakdance

Makkelijke methodieken voor uitdagende en leuke trucs.

Een praktische workshop waarin onder andere de volgende vragen aan bod komen:

- breakdance wat is dat en hoe moet dat?
- hoe kan ik breakdance aanbieden zonder zelf een goed voorbeeld te zijn?
- makkelijke methodieken voor uitdagende en leuke trucs
- hoe kan ik een breakdance truc in een streetdance verwerken?

Kom (break)dansen en doe mee!

Workshopleider: Florieke Mulders, docente Fontys Sporthogeschool. Type workshop: praktijk.

Stoeien blijft boeien

Hoe kunnen we het stoeiedrag van kinderen sturen naar vormen van judo. Waarbij de omgang met en de verantwoordelijkheid naar elkaar, het uitgangspunt van ons didactisch handelen blijft.

Workshopleider: Cor Moerman, docent Halo. Type workshop: praktijk.

Angst voor leeft 't

Bij sommige kinderen heeft negatieve faalangst een beslissende invloed op het dagelijkse bewegingspatroon. De oorzaak van negatieve faalangst kan zeer divers zijn. Dat maakt het in eerste instantie lastig in te schatten wat een effectieve aanpak is. Wel zijn er een paar algemene principes waar altijd gebruik van kan worden gemaakt. De workshop gaat over de diversiteit en die principes.

Workshopleider: Bert Krapels, psychotherapeut Pedologisch Instituut. Type workshop: praktijk.

Digitaal Leerlingvolgsysteem Beleves

Beleves is een digitaal leerlingvolgsysteem gebaseerd op de leerlijnen en tussendoelen uit het *Basisdocument bewegingsonderwijs*. In de workshop wordt een toelichting gegeven op dit systeem en de vele gebruiksmogelijkheden. Daarnaast kan nu op ervaringen met het gebruik ingegaan worden.

Deelnemers kunnen ook zelf aan de slag met *Beleves*.
Workshopleider: Arnold Consten, docent Calo. Type workshop: theorie in computerlokaal.

INSCHRIJFFORMULIER

'leeft 't opdat het leert'

Studiedag bewegingsonderwijs basisonderwijs op woensdag 2 november 2005 te Den Haag.

Naam:..... Adres:

Postcode:..... Woonplaats:.....

Telefoon:..... E-mail:.....

Bank/girorekening: t.n.v.:

☐ Vakleraar

☐ Anders:.....

Lid KVLO: ja/nee

Lidmaatschapnummer:..... (zie adressticker vakblad)
(zonder lidmaatschapnummer brengen wij het hoogste bedrag in rekening)

NB: Betaalt per eenmalige incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening.

Deze incasso is onherroepelijk.

Het inschrijfgeld bedraagt € 95,- voor KVLO-leden (kandidaatlid: € 35,-) en € 130,- voor niet-leden (student: € 55,-), lunch + materiaal inbegrepen. Buffetdeelname: € 25,- (indisch buffet, inclusief drank).

Ik neem deel aan het buffet (€ 25,-): ja/nee

Handtekening voor akkoord:.....

Ik heb belangstelling voor de volgende workshops:

Nr. workshop Titel van de workshop

1

2

3

(Tweede keus)

1

2

3

Dit formulier volledig ingevuld in een envelop (zonder postzegel) opsturen naar:

Bureau KVLO

Antwoordnummer 6030

3700 VB Zeist

Uiterste inschrijfdatum: 7 oktober 2005.

BEKENDE NEDERLANDERS OVER LO

FOPPE DE HAAN EN ROB WITSCHGE OVER HUN ERVARINGEN

'LEREN SAMEN SPELEN, SAMENWERKEN EN ELKAAR HELPEN'

Rob Witschge

In september gaat het gebeuren, dan krijgen we de actiedag waarop we aangeven dat GYM MOET.

De bekende Nederlanders die we tot nog toe over het vak aan het woord lieten, delen die mening. De voetbalcoaches in deze aflevering vormen geen uitzondering.

Foppe de Haan

Wat vonden jullie het mooiste aan gym?

De Haan: 'Kegelvoetbal. Naar mijn mening is dat een vorm van 3 tegen 3, vind ik fantastisch. Trouwens touwzwaaien en klimmen ook.'

Witschge: 'Apenkooi. Dan werd alles uit de kast gehaald, dat was lachen gieren brullen. Kon je je lekker uitleven in en op alle toestellen. Touw klimmen was ook een favoriet onderdeel. Boven in het touw bleef ik altijd een beetje doorklimmen. Een lekker gevoel was dat.'

Hebben jullie nog een leuke anekdote over een gebeurtenis?

De Haan: 'Ja. Toen ik gymnastiekleraar aan de plaatselijke mavo (Akkum) was, schaatste ik bij sterk ijs met een groep leerlingen van Akkum naar Goingarijp en terug. Dat duurde ongeveer een uur en 45 minuten. Om op tijd weer terug te zijn, moest ik een aantal leerlingen hier een daar een handje helpen en ze vooral stimuleren. En dat moest dan op één dag meerdere keren. Aan het eind van de dag was ik *total loss*, maar wel voldaan.'

Witschge: 'Ik heb niet echt een specifiek verhaal. Wel natuurlijk dat we een leuke gymjuf hadden.'

Waren jullie goed in gym?

De Haan: 'Ja. Ik heb altijd een 8 of hoger gehad.'

Witschge: 'Mwah, de spelonderdelen beheerste ik wel aardig. Maar ik was abso-

luut niet lenig. Het was dus niet zo dat ik er met kop en schouders bovenuit stak.'

Wat was jullie favoriete onderdeel?

De Haan: 'Spel; basketbal, volleybal en voetbal natuurlijk. Alleen, dat kregen we nooit.'

Witschge: 'Wat denk je...'

Wat doen jullie zelf nog aan sport?

De Haan: 'Wandelen, op het vlakke en in de bergen, fitness, duurloop, zeilen, skiën en een beetje met de jongens meevoetballen.'

Witschge: 'Ik speel af en toe wedstrijdje met Players United of Lucky Ajax. Als het meezit, dan wil ik ook nog wel eens gaan hardlopen.'

Wat vinden jullie belangrijk aan gym?

De Haan: 'Alles. In fysieke zin bewegen, gezondheid. En in mentaal opzicht jezelf leren kennen, grenzen verleggen. Leren samen spelen, samenwerken en elkaar helpen. Ontdekken dat bewegen leuk is en dat je dat je leven lang blijft doen. Gewoon omdat het plezierig is.'

Witschge: 'Het is gewoon lekker om met je lijf bezig te zijn.'

Hoe denken jullie dat de les LO er in deze tijd uit ziet?

De Haan: 'Anders, meer gericht op persoonlijke voorkeuren, minder prestatief, meer gericht op persoonlijke ontwikkeling. Meer aandacht voor de betekenis van sport

nu en later. Minder sport, meer *pleasure time*. Ook moeilijker in verband met de zeer gedifferentieerde groepen. Het heeft misschien wel minder status gekregen, er is nogal gesleuteld aan het aantal lesuren.'

Witschge: 'Ik heb het idee dat kinderen veel minder aan sport doen. Zowel op school als buiten de les om. Ze zitten steeds vaker binnen en spelen minder op straat. Dat is een slechte zaak. Het is erg belangrijk dat je fysiek in orde bent. Daar heb je zoveel profijt van.'

Is de rol van de leerlingen veranderd en zo ja, waaruit bestaat die verandering dan?

De Haan: 'De leerlingen kunnen gym ook als examenvak kiezen. Daarmee is hun rol een andere geworden. Niet meer vrijblijvend. Ook meedenken en doen in de lesgeefpraktijk.'

Witschge: 'Meer eigen inbreng? Ik heb daar niet zo'n kijk op.'

Het is helder dat het er bij het coachen van getalenteerde voetballers op aankomt goed te kijken naar de personen met wie je aan het werk bent. De benadering kan per individu verschillen, omdat niet iedereen hetzelfde is. Daar is dus een grote parallel met het werken op school. Ook leerlingen zijn geen eenheidsworsten en dienen dus ook niet als zodanig benaderd te worden. <<

CORRESPONDENTIE: redactie2@kvlo.nl

NASCHOLING

STUDIEDAG VAN DE AFDELING SCHOOLSPOORT KVLO 12 OKTOBER

‘KRUISBESTUIVING VAN SCHOOL & SPO

Op woensdag 12 oktober zal door de afdeling Schoolsport van de KVLO in samenwerking met het Cios

Arnhem, RijnIJsselcollege een derde studiedag over school & sport worden georganiseerd. Deze studiedag vindt weer plaats op het schitterend verbouwde Cios en het sportcentrum Valkenhuizen beide in Arnhem.

Door: Aernout Dorpmans

Diverse sportbonden en maatschappelijke organisaties hebben toegezegd een of meerdere inleidingen in de theorie of in de praktijk te willen verzorgen om zo de kruisbestuiving die mogelijk is te laten zien. In de BOS-driehoek gaat het soms ook over het nemen van maatschappelijke verantwoordelijkheid van alle partijen. Bezien vanuit het domein Bewegen en Regelen liggen hier in de school kansen voor leerlingen.

Aan bonden en sportorganisaties is nadrukkelijk gevraagd om inleiders te sturen met ervaring in de (top)sport én als vakcollega in het onderwijs. Het lijkt ons een uitgelezen kans om met elkaar van gedachten te wisselen over de mogelijkheden die de combinatie school & sport te bieden heeft.

Deze studiedag duurt van 09.30 uur tot 15.30 uur. De deelnemers aan deze studiedag zullen na afloop een KVLO-certificaat voor na- en bijscholing ontvangen.

Op de website van de afdeling schoolsport www.schoolensport.nl zal ook het volledige programma gepubliceerd worden.

De routebeschrijving naar het Cios Arnhem en het Sportcentrum Valkenhuizen zal vanaf half september te vinden zijn op deze website.

Het programma

09.15 uur	Aankomst en ontvangst Cios Arnhem
09.30 uur	Start introductie
09.45 – 10.15 uur	1 ^e theorie workshopronde Cios
10.25 – 11.05 uur	2 ^e theorie workshopronde Cios
11.10 uur	omkleden
11.30 – 12.30 uur	1 ^e praktijkronde hal 1,2,3, - sportvelden - turnhal - danszaal - eventueel een 3 ^e theorieronde
12.30 – 13.00 uur	lunch Valkenhuizen
13.00 – 14.00 uur	2 ^e praktijkronde
14.15 – 15.15 uur	3 ^e praktijkronde
15.20 – 15.30 uur	douchen en uitreiken van deelname certificaat Valkenhuizen

DE WORKSHOPS

Theorie

Workshop 1

Jeroen Straathof, oud-wereldkampioen schaatsten en baanrenner, werkt voor de Right To Play-organisatie van Johann Olav Koss:

Kruisbestuiving in school & sport is ook maatschappelijke keuzes maken. In regelende rollen kunnen leerlingen veel voor elkaar en anderen betekenen. Zeker in de Derde Wereld.

Workshop 2

Eric van Veen, Richard Kraijck Foundation: *Maatschappelijke verantwoordelijkheid is ook het stimuleren van sportieve activiteiten in een sociaal veilige situatie voor jongeren in die wijken waar de mogelijkheden beperkt zijn: ook uw leerlingen kunnen hier een belangrijke rol spelen.*

Workshop 3

Danny van Dijk, bij het NISB verantwoordelijk voor de BOS-driehoek: *De BOS-driehoek: met onze school? In onze buurt?*

Workshop 4

Guus van Dee, bestuurslid talentontwikkeling KNBSB en mr. Peter van Art, sportservice Noord-Holland verantwoordelijk voor LOOT-scholen en steun aan topsportleerlingen: *Een baseballcollege op uw school: een droom of werkelijkheid? School en sport in kruisbestuiving als winnende combinatie. We spreken uit ervaring!*

Workshop 5

Marij Zeeman, projectmanager Dreams + Teams, British Council: *Een project dat als doel heeft om jonge mensen de mogelijkheid te geven vaardigheden op het gebied van leiderschap en organisatie te ontwikkelen door het gezamenlijk organiseren van een sportfestival. Een internationale samenwerking met de Youth Sports Trust Engeland. Iets voor uw leerlingen?*

Workshop 6

Ton ten Barge, Rector Scholengroep Gelders Mozaiek Arnhem, locatie Warnsbornlaan: *Er bestaat een netwerk van sportactieve scholen. Dit netwerk heeft voorbeelden van samenwerking in de BOS-driehoek. Hoe kan mijn school lid worden van dit netwerk?*

Workshop 7

Goof Buys: coördinator SchoolSlag NIGZ: *Op steeds meer scholen komt er een integrale aanpak van gezondheid en goede zorg voor leerlingen en voor het personeel. Hoe ver is uw school in het maken van keuzes op het terrein van de gezondheidsbevordering en preventie? Neemt uw school, uw sectie ook hier zijn maatschappelijke verantwoordelijkheid?*

& SPORT'

Praktijk

Uit de praktijkworkshops kunt er drie kiezen. De workshops 10 – 11 – 12 – 14 en 16 zullen buiten plaatsvinden.

Workshop 8

Tjalling van den Berg vakcollega en coach Turnklassen Cios Heerenveen tevens Manager Friesland College Turnschool Heerenveen: *U vraagt en wij draaien. Wat zou u nu willen leren? Wij turnen het om! Vooraf geeft u aan waar voor u de uitdaging ligt en daar spelen wij op in!*

Workshop 9

Cios Arnhem: Romany Robbemond, docent hip-hop & streetdance: *Wat doet leerlingen bewegen? Streetdance en hip-hop!*

Workshop 10

Koninklijke Nederlandse Cricket Bond: Roland Lefebvre, jeugd-coach en medewerker breedtesport: *Waarom geen cricket als spel op school?*

Workshop 11

Nederlandse Golf Federatie en PGA: Jim van Heuven, vakcollega en coördinator project golf op school: *Moet golf ook al op school? Zelfs op het sportveld kan aan uw leerlingen het golfspel worden aange-reikt!*

Workshop 12

Koninklijke Nederlandse Voetbal Bond: Wim Koevermans, coaching staff Nederlands team en docent Voetbal Academie: *De Zeistervisie: Spelsituatief oefenen en spelen. Ook op school? Ja, juist op school!*

Workshop 13

Nederlandse Basketball Bond: Ben Ponsioen, vakcollega, bonds-coach: *De school is de basis voor de vereniging. 3 – 3 op school is basketbal met al zijn mogelijkheden: maar speel het dan wel zo!*

Workshop 14

Koninklijk Nederlandse Baseball en Softbal Bond: Guus van Dee, vakcollega, docent opleidingen en bondsbestuurslid bij de KNBSB, oud-fieldmanager van de Nederlandse kadetten: *Van softbal naar honkbal: intensief met veel acties voor de leerlingen.*

Workshop 15

Nederlandse Floorball en Unihockey Bond: Joost van Geel vakcolle-ga en bondcoach, Mike Svenson bondscoach Heren en Jorg Andree, bondscoach vrouwen: *Unihockey is voor alle leerlingen een uitdaging. Van spel naar sport met attractieve, intensieve vormen. Ook voor het vmbo zeer uitdagend!*

Workshop 16

Den Haag GAA Hurling Club: Derek Butler, trainer playing-coach: *Hurling is een teamsport van Keltische oorsprong, het wordt gespeeld met sticks en een bal. Hurling wordt bijna alleen in Ierland gespeeld wordt gezien als de snelste veldsport op aarde. Kunt u het tempo bijbenen? Een Europese kruisbestuiving.*

Het inschrijfformulier vóór 1 oktober 2005 opsturen, faxen of mailen naar:

Astrid van der Linden, Bureau VAS.

Postbus 398, 3700 AJ Zeist

tel.: 030 693 7677 fax.: 030 691 2810

e-mail: vassecr@kvlo.nl of kijk op www.schoolensport.nl

INSCHRIJFFORMULIER 'KRUISBESTUIVING IN SCHOOL & SPORT'

Woensdag 12 oktober 2005 in Arnhem op het Cios en het sportcomplex Valkenhuizen.

Kosten € 55,00 voor leden van de KVLO en ALO-studenten, voor niet-leden € 80,00. Wilt u de gegevens duidelijk leesbaar invullen?

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:..... Woonplaats:.....

Tel.:..... E-mail:.....

Rekening: bank/giro:.....

T.n.v.:.....

Lidnummer KVLO (zie adressticker vakblad):.....

(Zonder lidnummer wordt het hoogste bedrag in rekening gebracht.)

Bij overintekening hebben KVLO-leden voorrang.

Betaalt per éénmalige onherroepelijke incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening.

Is werkzaam op de school:.....

Adres:.....

Postcode:..... Woonplaats:.....

Tel.:..... E-mail:.....

Handtekening voor akkoord:

Geef in volgorde aan waar de grootste voorkeur naar uitgaat. Wilt u ook een reservekeuze invullen? Op woensdag 12 oktober kunt u vanaf 09.00 uur uw workshopkaart bij de infobalie afhalen.

's Morgens:

1^e Keus Workshop: _____

2^e Keus Workshop: _____

Reserve: _____

's Middags:

1^e Keus Workshop: _____

2^e Keus Workshop: _____

3^e Keus Workshop: _____

Reserve: _____

DIDACTIEK

OVER ROLLEN EN ENSCENERINGSTHEMA'S

SPELERVARINGEN BEGRIJPEN, INTEGRE

In voorgaande nummers is in de artikelen 'Leren spelen door slim te voetballen' (1 en 2) behandeld hoe je spelproblemen kunt thematiseren en op niveau kunt aanbieden in het spelonderwijs. Daarop volgend is een artikel verschenen over het belang van de reflectie op de spelprincipes door leerlingen met voorbeelden van info-/taakbrieven. Hoe kunnen leerlingen leren zelf spelproblemen op te lossen? Wat betekent dat in de praktijk? Dit artikel handelt over hoe leerlingen tevens leren ensce-ningsproblemen op te lossen die van belang zijn bij leren spelen. *Door: Edwin Timmers, Thiemo Meertens en Maarten Massink*

SPELEN VAN ROLLEN EN SPELEN MET ENSCENERINGSTHEMA'S

Leerlingen rollen laten uitvoeren kunnen we om verschillende redenen laten doen. Eén van die redenen is: het stimuleert het inzicht bij leerlingen wat er bij het bewegen toe doet! Een tweede reden is: leerlingen kunnen hierdoor zelfstandiger bewegen, regelen het eigen gebeuren en een derde reden is: het kán het bewegen van hun medeleerlingen ondersteunen.

Het leren een betere coach of scheidsrechter te worden kán een vierde reden zijn en is niet de belangrijkste.

Leren en leren te leren worden bevorderd door spelers rollen te laten uitvoeren zoals de rol van scheidsrechter en coach (Simon, 2000). Ze ondersteunen daarbij niet alleen het spelen van anderen, maar worden zich ook bewust van 'wat er toe doet'. Ze leren denken in 'problemen van spelers' en het oplossen daarvan. Als spelers zelf een probleem ervaren, willen ze leren hoe ze dat kunnen oplossen. Het volgende gebeurt namelijk: (1) er is sprake van een 'niet lukken', een leerling of een team ervaart een 'niet kunnen realiseren van een spelbedoeling', (2) het probleem moet worden benoemd: 'we scoren niet voldoende' of 'we leiden te snel balverlies', (3) het is van belang om

vervolgens op een meer systematische manier na te gaan welke mogelijke oorzaken daarvoor zijn aan te geven én (4) welke oplossingen voor het probleem gevonden kunnen worden. Eerdere spel- en voetbalervaringen zijn nodig maar ook het kunnen toepassen van analyseschema's, werkpatronen en vuistregels om oplossingen te kunnen vinden. De taken bij de verschillende rollen worden in figuur 1 genoemd.

Het kan gaan om spelproblemen maar ook om *ensceneringsproblemen*. Problemen die samenhangen met het regelen, organiseren of ontwerpen van spelactiviteiten en/of spelsituaties. Voorbeelden hiervan zijn: welke aanwijzingen moet ik mijn medespeler geven (zie voorbeeld werkpatroon)? Hoe kan ik mezelf trainen? Wanneer functioneer ik goed als scheidsrechter?

In een leercyclus vindt achtereenvolgens begrijpen, integreren en toepassen van spel-/leerervaringen plaats. Begrijpen is het meest gebaat met het leren van (technische, tactische en didactisch/methodische) principes. Integreren zorgt voor het zien van verbanden, het

Figuur 1. Taken voor de kernrollen van organisator/scheidsrechter en helper/coach

Taken voor een scheidsrechter/organisator

- 1 Spelregels kennen die passen bij het spelniveau van de spelers.
- 2 Regels kunnen aanpassen om een spel beter te laten verlopen.
- 3 Spelsituaties kunnen observeren en beoordelen op juist/onjuist: toepassen van spelregels.
- 4 Een wedstrijd kunnen leiden en een werkpatroon toepassen: fluiten, aanwijzen van de speler die een fout maakt, aangeven wat er 'fout' is gedaan (zeggen of signaal geven) en aangeven hoe de beslissing luidt (zeggen of signaal geven).
- 5 Een spelcompetitie of -toernooi kunnen organiseren en leiden.

Taken voor een coach/helper

- 1 Het eigen spel kunnen analyseren en verbeteren. Het herkennen van mogelijkheden om een medespeler in het spel te helpen.
- 2 Het kunnen samenstellen van teams. Het kunnen kiezen van een opstelling en speelwijze in aanval en verdediging.
- 3 Het kunnen observeren, analyseren en evalueren van het spel van een speler en het team.
- 4 Oorzaken van spelproblemen systematisch kunnen opsporen. Tactische en technische oplossingen van spelproblemen kennen.
- 5 Tactisch spelgedrag van zichzelf en anderen systematisch kunnen verbeteren.
- 6 Ontwerpen van een spel(verbeterings)plan.

INTEGREREN ÉN TOEPASSEN (2)

FOTO: S. ANITA RIEMERSMA

Andere rol

Voorbeeld van een werkpatroon in een info-/taakbrief

Om achter spelproblemen te komen analyseren jullie het spel in de volgende stappen. Vraag je na deze analyse af: welke problemen zijn het meest hinderlijk? Dat probleem moet je dan het eerst proberen op te lossen.

Probleem 1

Hoe heb ik (met) de bal gespeeld/geraakt?

Probleem 2

Heb ik voldoende gescoord? Heb ik de juiste plek kunnen vinden om te scoren?

Heb ik op een goede manier gescoord?

Probleem 3

Heb ik voldoende/goed en op het juiste moment samengespeeld, waardoor we konden scoren?

Probleem 4

Heb ik voldoende en al samenspelend tegenstanders gepasseerd en gescoord?

Heb ik dat op de juiste wijze voorkomen?

Probleem 5

Heb ik in het team/hebben wij als team de tegenpartij (positie-spel) goed uitgespeeld en hebben we veel gescoord?

Hebben we dat op de juiste manier voorkomen (positiespel)?

herkennen en waarderen van overeenkomsten en verschillen binnen een samenhang. Toepassen is de kroon op het werk. Daarvoor zijn vaardigheden nodig, uitvoeren van rollen als scheidsrechter en coach én het gebruik maken van schema's, werkpatronen en vuistregels. Dat laatste maakt ook een 'leren te leren' mogelijk (Timmers, 2001). Rollen door spelers laten uitvoeren en de gerichtheid op het zelf leren oplossen van problemen bevorderen het meer zelfstandig kunnen spelen. Als team zelfstandig een taak uitvoeren, even sterke teams kunnen samenstellen, een speltoernooi organiseren, leiding geven (scheidsrechter, coach), spelactiviteiten kiezen die de eigen spelontwikkeling bevorderen en ontwerpen van trainingen geven een opbouw van dat 'leren zelfstandig worden' aan. Problemen worden onderwerp van onderwijs, worden een thema. Enscleringsthema's zijn:

- 1 al spelend oefenen: hoe kiezen we een team? waar moet ik bij het spel van mijn partner op letten? hoe maak ik een wedstrijdprogramma?
- 2 sportief bewegen: hoe krijgen we teamgeest? hoe zorgen we ervoor dat er spelbeleving ontstaat?
- 3 veilig bewegen: hoe train ik mezelf en anderen? hoe verzorg ik mezelf bij het sporten?

Het leren bij deze thema's is zeer gebaat met het gebruik van leermiddelen in de vorm van: informatie- of lesbrieven; kijk-, zoek-, ontwerpwijsers; taakbrieven; profielbeoordelingen en studiewijsers al of niet combinatie met werkboeken met daarin: schema's, werkpatronen en vuistregels. Ook voor het leren van rollen bestaan leerlijnen. Zie figuur 2.

<i>De opbouw verloopt wat de <u>vorm</u> betreft van 'een erg veilige naar een minder veilige situatie'</i>	<i>De opbouw verloopt wat de <u>aandachtspunten</u> betreft van 'eenvoudig naar complex' en is gericht op spelthema's¹/spelproblemen</i>	<i>De <u>wijze van leren</u> van rollen varieert in de mate van actieve deelname²</i>
1 Voor jezelf scheidsrechter en coach zijn. Tijdens het spel bewust zijn van wat je doet ten aanzien van regels, techniek en tactiek. Bewust zijn van je spelinstelling in het met en tegen anderen spelen. Een oefen- of trainingsplan voor jezelf maken. 2 Met meerdere spelers tegelijk en elkaar aanvullend optreden als scheidsrechter/coach voor één speler en later voor meer spelers/team. Een oefen- of trainingsplan voor een ander of een team maken. 3 Alleen ten opzichte van een ander of (later) anderen optreden als scheidsrechter/coach. Coachen van een team zonder en (later) met de tegenstander rekening te houden. Een oefen- of trainingsplan voor een team maken zonder/met een tegenstander rekening te houden.	a Acties met de bal of de balbehandeling. b Doelacties of: scoren. c Alleen en samenspelend scoren of overbruggen van een afstand in een speelruimte om te scoren. d Alleen en samenspelend passeren en scoren én het als verdedigers voorkomen daarvan. e Als team uitspelen van een tegenpartij en het als team voorkomen daarvan. <i>en/of is gericht op (een) ensceneringsthe- ma('s):</i> a al spelend leren (beter te) spelen b sportief spelen c veilig spelen.	a <i>Kijken</i> naar spelactiviteiten/de uitvoering van een rol en herkennen van wat gebeurt/zou moeten gebeuren. b Het zelf 'doen' van een rol. c Een rol beter leren uitvoeren/zelf verder ontwikkelen.

Figuur 2. Een leerlijn bij het leren van rollen als organisator/scheidsrechter en helper/coach

Bij de toepassing van al deze leermiddelen ten behoeve van het leren en het leren te leren, moet het moment goed worden gekozen en de 'mate waarin' goed worden gedoseerd. Het beleven van spel en het meer onbewuste, al doende leren spelen, verdraagt zich slecht met te frequente of te overheersende cognitieve aandachtspunten.

TAKEN DIE MOTIVEREN TOT EEN SAMENWERKEND LEREN SPELEN

Het kunnen uitvoeren van kernrollen als speler, scheidsrechter en coach veronderstelt het kunnen toepassen van kennis en vaardigheden. Daartoe uitdagende taken motiveren het spelen en het regelen van het spelen door leerlingen. Die taken zijn per definitie relatief complex en moeilijk en leiden dan tot een leren van én met elkaar (Van Boxtel, 2000). Ze kunnen door de speler nèt worden uitgevoerd. Een voorbeeld is:

'Organiseer samen binnen je klas in dit dubbeluur een voetbaltoernooi. Zorg voor teams, coaches of aanvoerders, scheidsrechters en wedstrijdleiders en zorg dat iedereen zo veel mogelijk speeltijd krijgt' of 'Bereid je als team voor op een interklassikaal voetbaltoernooi. Er zijn voor die tijd nog vier lessen. Vul die zelf met 'al spelend trainen' in. Zorg dat elke speler optimaal kan en leert spelen'.

Taken die samenwerkend leren bevorderen voldoen aan de volgende kenmerken:

- 1 het is een relatief complexe/moeilijke en uitdagende opdracht die een onderlinge verdeling van taken nodig maakt, waarbij met interesses en kwaliteiten van elkaar rekening wordt gehouden en die verschillende roluitvoeringen vereisen
- 2 uitnodigen tot het geven van adviezen aan elkaar
- 3 uit te voeren in een relatief klein team (3-6 personen) en na een gegeven tijd resulteren in een te demonstreren product
- 4 waarvoor verschillende (tak-van-sport) competenties getoond moeten worden, zoals:
 - een partij kunnen voetballen, een competitie/toernooi kunnen spelen (doen/uitvoeren)
 - het eigen voetballen kunnen verbeteren/kunnen trainen (ontwikkelen)
 - anderen kunnen helpen om beter te gaan voetballen (begeleiden in de rol van helper/coach of organisator/scheidsrechter)
 - het kunnen lezen van voetbal/een kijk hebben op voetbal: hoe zou het op mijn/ons niveau moeten kunnen? hoe verbeteren we het voetbal? (visie op iets en de ontwikkeling daarvan hebben)
 - kunnen reflecteren op hoe er wordt gevoetbald/hoe het voetbal wordt georganiseerd en hoe dat anders/beter zou kunnen (reflecteren/evalueren/toetsen)
- 5 het team en de teamleden worden getoetst op het bereikte niveau en de kwaliteit van het proces dat daaraan vooraf is gegaan.

Het is hopelijk duidelijk geworden dat we het erg spijtig vinden dat we geen goede voetballertjes door onze lessen bewegingsonderwijs kunnen 'maken'. We kunnen ze wel slim(mer) proberen te laten spe-

Goed dubbelklappen

len. Misschien is dat op termijn te merken in het uitgekookte spel van onze jongens en meiden bij een eerstvolgend WK.

NOTEN

¹ In een intern project is door een groep opleiders een spel-cd-rom gemaakt, waarin schema's, werkpatronen en vuistregels door leerlingen 'al spelend' kunnen worden toegepast. Een schriftelijke docenthandleiding is toegevoegd. Het wordt in de loop van 2005 door uitgeverij Edu'actief te Meppel op de markt gebracht. Door 14 opleiders van de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies, ALO is een praktijkboek gemaakt met als thema 'Activerende didactiek voor gemotiveerd en ontwikkelend leren

FOTO'S: ANITA RIEMERSMA

bewegen en sporten'. Hierin veel aandacht voor meer gemotiveerd en actief leren door leerlingen. Ook met vele voorbeelden van leermiddelen i.c. schema's, werkpatronen en vuistregels voor leren én leren te leren. Het boek verschijnt in maart 2005 bij De Vrieseborch in Haarlem.

² In een internationaal uitgevoerd project (ESEP) van de universiteiten van Gent, Porto en Praag en de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies Groningen is een onderwijsleermodel (Invasion Games Competence Model) voor doelspelen (exemplarisch uitgewerkt voor basketbal en handbal) gemaakt. De kern van dit model is: speel een eindspel, ervaar een probleem en coach dat in het eindspel óf speel een basisspel, waarin dat probleem centraal staat, als dat nog niet voldoende is: oefen dan de vaardigheid in een aan het spel ontleende situatie. Spelers voeren ook de rol van scheidsrechter en coach uit om het spel(en) beter te leren en er elkaar mee te ondersteunen. Aan de hand van een drietal cd-roms kunnen docenten/trainers en spelers door beelden van eindspelen (basic game forms), basisspelen (partial game forms) en spelechte vaardigheidstaken (game like tasks) 'al spelend' kennis en inzicht voor het onderwijzen/trainen én leren op het niveau van 'beginner' en 'gevorderd' beginner krijgen. De cd-roms zijn in de loop van 2005 bij de genoemde instituten te verkrijgen.

REFERENTIES

Boxtel, C. van (2000). Sociale interactie die bijdraagt aan begripsontwikkeling. In: J. van der Linden & E. Roelofs (Red.). *Leren in dialoog*, 65-88. Groningen: Wolters-Noordhoff.
Simon, R. (2000). Mehrperspektivität im Sportunterricht. In: *Sportunterricht*, 5, *Lehrhilfen für den Sportunterricht*.

Timmers, E. (2001). *Bewegingsdidactiek*. Haarlem: De Vrieseborch.

Edwin Timmers is opleider aan de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies te Groningen.

Maarten Massink is docent lichamelijke opvoeding aan de scholengemeenschap 'De Meergronden' te Almere.

Thiemo Meertens is opleider aan de Hanzehogeschool, Instituut voor Sportstudies te Groningen. ◀◀

CORRESPONDENTIE: e.i.timmers@pl.hanze.nl

SPORTACCOMMODATIES

'GYMNASTIEKLERAAR DELFT NOG TE VAAK ONDERSPIT'

SPORTHAL OF GYMZAAL?

Een gymzaal werkt voor een gymleraar prettiger dan een sporthal, maar scholen en gemeenten kiezen liever voor een multifunctionele sporthal. Erik Spiegelberg van Nijha en Odin Wenting van ISA Sport praten over de voor- en nadelen. Door: Mathilde van Hulzen

Volgens Erik Spiegelberg, marketing manager bij Nijha, trekken gymleraren vaak aan het kortste eind als er een multifunctionele sporthal wordt gebouwd. 'Een gymleraar krijgt hooguit twee keer in zijn werkend leven te maken met de inrichting van een nieuwe accommodatie en moet zich dan in korte tijd veel eigen maken om te kunnen meepraten tijdens het bouwproces. Bovendien vinden vakinhoudelijke argumenten vaak onvoldoende gehoor. Dat maakt de communicatie met een architect en projectgroep moeilijk. Ook zien we dat externe partijen meer gehoor krijgen dan de leraren. Bij de sportclubs geven reglementen houvast bij inventariswensen, die zijn standaard en voor iedereen helder en gelijk. Bij een sectie gymnastiek is het uitgangspunt het vakwerkplan en de kerndoelen. De invulling daarvan kan per sectie verschillen. Helaas wordt niet elke gymsectie tijdig bij het bouwproces betrokken. De belangen van de gymsectie worden soms niet eens meegenomen in het plan van eisen. Dan ontstaan er in een latere fase allerlei problemen. Terwijl gymnastiek toch de primaire gebruiker van zo'n accommodatie is, in ieder geval overdag.'

ONDERSCHIED?

Zo noemt Spiegelberg als voorbeeld een sporthal waarvan de dakconstructie zoveel belasting van de staalconstructie opnam, dat er nauwelijks meer ringen aan de balken konden worden opgehangen. Of de sporthal waarvan één deel na het aanbrengen van scheidingswanden niet vrij toegankelijk bleek. 'Dergelijke problemen achteraf moeten oplossen, kost veel geld. Om dat te voorkomen worden wij regelmatig als intermediair tussen gymsectie en bouwteam ingeschakeld. Als oud-gymleraar voel ik me een belangenbehartiger van het vak.'

Odin Wenting, adviseur binnensportaccommodaties bij ISA Sport, maakt daarentegen geen onderscheid tussen verschillende gebruikersgroepen. 'Als er gymnastiekonderwijs in een sportaccommodatie komt, beschouw ik dat als gelijkwaardig aan alle andere partijen, zoals de sportclubs. Zo praat ik bij een school in Amsterdam met de gymsectie én met een vijftal verenigingen. En die praten onderling ook met elkaar. Een multifunctioneel gebouw moet door diverse groepen kunnen worden gebruikt. Als je praat over een primaire doelgroep, kun je beter een specifieke ruimte voor die doelgroep inrichten die geheel aan hun eisen voldoet. Als het om een sporthal gaat noem ik de sectie lichamelijke opvoeding geen primaire doelgroep, want ze bezetten

de accommodatie voor maximaal 50 procent. Natuurlijk is het wel een belangrijke doelgroep, maar niet meer of minder dan de clubs. Dat zijn vaak hele professionele sportverenigingen met een betaalde coach. Waarom zou ik hen een lagere kwaliteit bieden dan een docent?'

'Maar dat hoeft ook helemaal niet', werpt Spiegelberg tegen. 'Alleen zie ik, dat in praktijk vaak voorbij wordt gegaan aan de eisen, waaraan de inrichting van een hal moet voldoen om kinderen tijdens gymnastiekles zowel aan spelsport als aan turnen te laten doen. Voor de inrichting komt een substantiële financiële bijdrage vanuit de school. Dan is het zuur als je moet constateren dat er besluiten worden genomen over de inrichting door mensen die geen idee hebben hoe er wordt lesgegeven en welke noodzakelijke voorzieningen daarvoor nodig zijn. Bovendien zijn er maar weinig trainers die zo lang

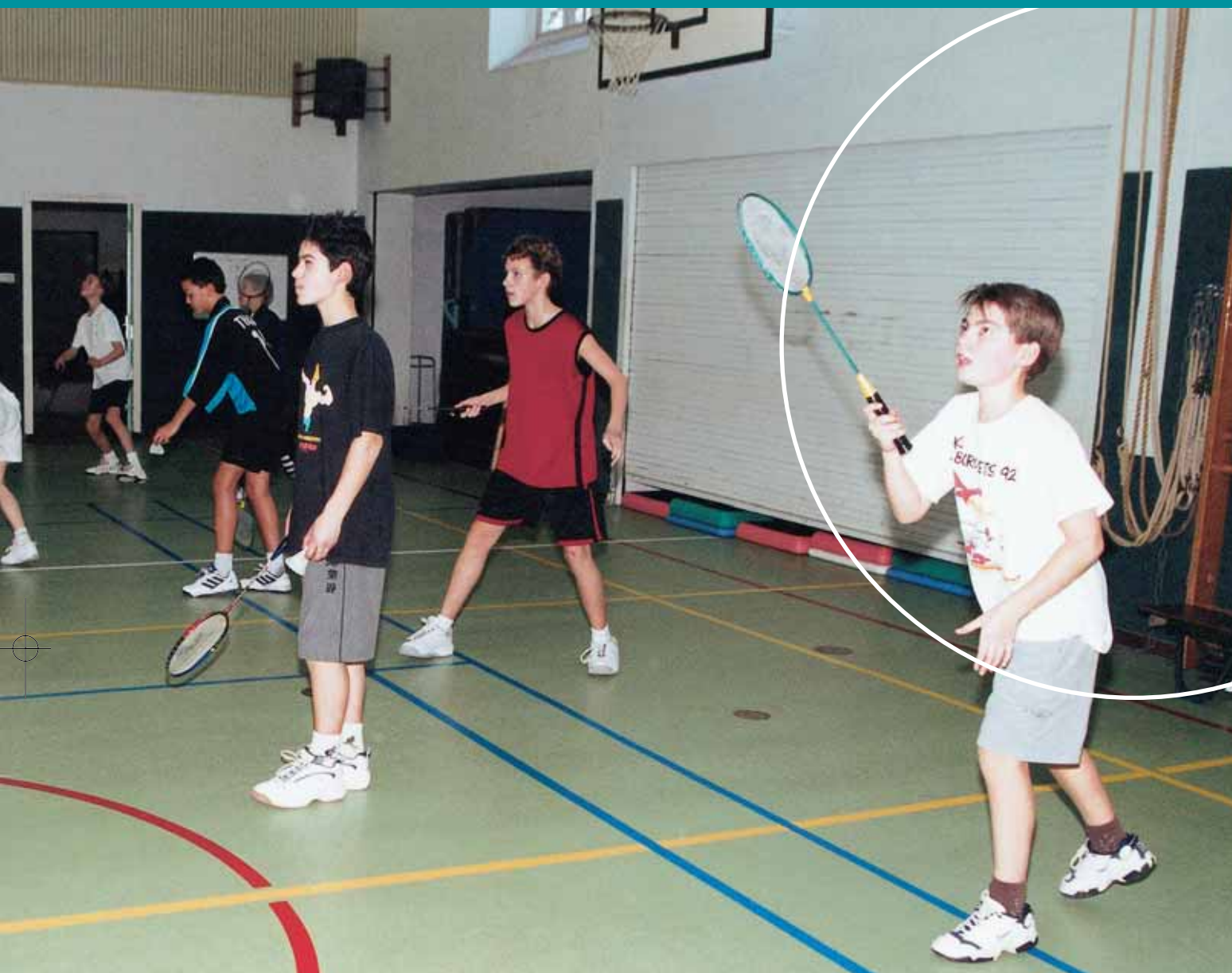

FOTO: ANITA RIEMERSMA

In de zaal?

achter elkaar en zo vaak in de week in een sporthal lesgeven als een gymdocent. Dit staat helemaal los van het feit dat ik ook vind dat er overleg moet zijn tussen verenigingen, gemeente en de gymsectie(s) om te komen tot een zo optimaal mogelijk inrichting.'

COMPROMIS

Spiegelenberg ziet graag dat er een bewuste keuze wordt gemaakt. 'Waarom een sporthal? Misschien is het voor het gymnastiekonderwijs wel prettiger om twee vergrote gymzalen te koppelen en daarbij een kleinere zaal te gebruiken voor activiteiten als fitness, judo, zelfverdediging of bewegen op muziek. Daarmee speel je in op de behoefte aan grotere gymzalen, zoals ook is vastgelegd in een beleidsadvies van de KVLO (vakvereniging van gymnastiekleraren). Maar je dringt tegelijkertijd geluidsoverlast terug omdat er maar één scheidingswand

hoeft te komen. Bovendien kun je op deze manier een slimme koppeling tussen bergruimten en uitwisseling van materiaal aanbrengen.' Puur alleen een gymzaal voor gymnastiek, dat kan ook volgens Spiegelenberg niet meer. 'Dat lukt exploitatietechnisch niet. Dus je zult altijd een compromis moeten bereiken met andere gebruikersgroepen. Door goed na te denken over wat je met je ruimte kunt doen binnen het beschikbare aantal vierkante meters en het budget, zijn er meer mogelijkheden dan alleen maar een sporthal. Zo gaat het Peelland College uit Deurne om al die redenen bewust drie losse accommodaties bouwen in plaats van één sporthal.'

Wat zijn daarvan de voordelen?

'De normen voor daglichttoetreding en akoestiek uit de arbo-wet volgen bijvoorbeeld niet de normen voor sporthallen. Zo is daglicht voor

een werkplek vereist, terwijl men in een sporthal liever helemaal geen daglicht toelaat vanwege hinderlijke verblinding.' Ook lopen leraren volgens Spiegelenberg sneller gehoorschade op in een sporthal, ondanks extra isolerende scheidingswanden. 'Maar dat gebeurt net zo goed in een gymzaal als de ventilatie- en verwarmingsinstallaties (na jaren) een te hoog geluidsniveau produceren', werpt Wenting tegen. 'Dat kom ik regelmatig tegen. Gewoon een gebrek aan kennis. En met de nieuwste sandwichconstructies kan de akoestiek in een sporthal op een prima niveau worden gebracht. Bovendien gebruik je voor gymnastiek in een sporthal altijd een scheidingswand en een goed exemplaar verlaagt de nagalmtijd.'

'Dat klopt, maar het probleem los je er niet mee op', vindt Spiegelenberg. 'Er is geen rust bij het geven van instructie en naast het geluidsniveau is er sprake van continue geluidsprikkels vanuit andere haldelen. Dit gaat ten koste van de concentratie. De psychische druk neemt toe. Een dag lesgeven in een sporthal is daarom vermoeiender dan een dag lesgeven in een gymzaal. Bovendien kiezen scholen en gemeenten al vaak voor een hal omdat de bouw daarvan goedkoper is dan van verschillende gymzalen of een combinatie. Dus voor duurdere bouwmaterialen is geen geld.'

'Alleen zou daar juist in zo'n situatie wel geld voor moeten zijn', vindt Wenting.

GYMZAAL BETER TE EXPLOITEREN?

Volgens Spiegelenberg pleit vóór de gymzalen dat ze beter te exploiteren zijn dan sporthallen. 'De energiekosten zijn per zaal regelbaar en daardoor kun je de verhuurkosten makkelijker doorberekenen. De beheerkosten zijn laag en je hebt 's avonds niet per se een beheerder nodig. Hierdoor is het verhuurbedrag per uur lager dan dat voor een sporthaldeel. En bouwtechnisch heb je in sporthallen aanpassingen nodig voor gymonderwijs, bijvoorbeeld om het zwaaipt van de ringen te verlagen. En het middendeel van een sporthal is beperkt verhuurbaar omdat wandinstallaties ontbreken. Bovendien kun je losse gymzalen makkelijker integreren in een wijkcentrum of inzetten voor wijkactiviteiten. Dit past prima binnen de BOS-projecten, waarbij buurt, onderwijs en sport gebruik maken van elkaars mogelijkheden. Onder het motto dat bewegen de sociale cohesie bevordert.'

'Maar als je naar de exploitatie kijkt heeft een sporthal een groter bereik', stelt Wenting. 'Na vier uur 's middags krijg je alleen ouderen en kleine clubjes in een gymzaal. Die stellen weliswaar lagere eisen, maar ze hebben daar ook niet veel voor over. En wie draagt dan de exploitatielasten voor de buitenschoolse uren? Bovendien ontlopen de huurkosten voor een deel van een sporthal en een gymzaal elkaar niet veel. Met een goede scheidingswand geldt dat ook voor de energiekosten.'

'Maar veel kleine sportverenigingen kunnen zich de huur van een hal echt niet permitteren', pareert Spiegelenberg. 'Tervrijl de bezetting van gymzalen in de avonduren over het algemeen geen probleem is. En het wil er bij mij niet in dat je de buitenste delen van een sporthal wel verwarmt maar het middelste deel niet. Bovendien zijn gymzalen in woonwijken beter bereikbaar dan een sporthal aan de rand van een stad of wijk.'

CREATIEVE OPLOSSINGEN GEVRAAGD

Beiden zijn het er wel over eens dat scholen en gemeenten te veel kij-

FOTO: ANITA REMERSMA

Of in de sporthal met scheidingswand

ken naar de initiële bouwkosten. 'De laatste jaren denkt men de exploitatie wel rond te krijgen', zegt Wenting. 'In grote steden lukt dat inderdaad, maar bij kleinere gemeenten ligt dat moeilijker. Ook wordt er vaak te krap gebouwd. Je kunt beter bezuinigen op materieel of voorzieningen dan op ruimte.'

Spiegelenberg voegt daaraan toe dat bij de aanvankelijke investering in de bouw ook zaken rond de inrichting meegenomen kunnen worden. 'Want een tribune levert later geld op. Daarom praten we gekkerend liever over investeringslust dan investeringslast. Het gaat erom dat we twintig jaar verder durven te kijken.'

Spiegelenberg zou graag zien dat de term multifunctionaliteit breder wordt ingevuld en dat men voor creatieve oplossingen kiest, zoals bij de brede scholen. 'Je kunt ophangpunten voor schommels in een speellokaal gebruiken als ophangpunt voor een decor of scheidingsgordijn. Zo maak je van dat zelfde speellokaal een theatterruimte.' 'Maar als je een grote school hebt en verschillende sportclubs, moet je toch verder kijken dan gymzalen', vindt Wenting. 'Ik ben zeker niet tegen gymzalen, dat ligt helemaal aan je budget en je doelgroepen. Maar als je geld hebt voor drie gymzalen kun je voor hetzelfde bedrag toch echt iets beters krijgen. Er zijn beslist goede sporthallen te koop.' 'Het kan uiteindelijk ook best een hal worden', knikt Spiegelenberg. 'Maar je moet van tevoren wel goed alle belangen tegen elkaar afwegen. En het is helemaal mooi als aan die afweging een visie op sport, onderwijs en maatschappij vooraf gaat.'

Dit artikel is met toestemming overgenomen uit het blad *Sportaccom*, 2-2005.

SPORTACCOMMODATIES

'UITGANGSPUNT VOOR INRICHTING VAN ZAAL ZIJN DE ACTIVITEITEN DIE JE ERIN WILT GAAN DOEN'

EEN NIEUWE ZAAL BOUWEN,

WAT NU?

Elders in dit blad staat een artikel over de vraag of een nieuw te bouwen accommodatie een gymzaal of een sporthal zou moeten zijn. Voorafgaand aan die vraag dien je volgens Henry Hennink, onderwijskundig medewerker van de KVLO, eerst enkele andere vragen te hebben beantwoord om een verantwoorde keuze te maken. *Door: Hans Dijkhoff*

Het interview vindt plaats in de werkkamer van Henry Hennink, onderwijskundig medewerker van de KVLO. In zijn portefeuille zit onder andere de bouw en inrichting van accommodaties. Hij heeft daar altijd al een zwak voor gehad, maar dat staat volledig los van de wijze waarop hij het vak op de ALO heeft gehad. In dit interview reageert Hennink op de inhoud van het artikel 'Sporthal of gymzaal' op pagina 30.

Wat is je eerste reactie op het artikel?

'Je dient wel te zien welke bril deze mensen op hebben. Odin Wenting is een adviseur die veel waarde hecht aan de normen van NOC*NSF en minder thuis is in het onderwijs en Erik Spiegelenberg is een inrichter die regelmatig met secties om de tafel zit. Odin maakt geen onderscheid in gebruik en hanteert normen terwijl Erik meer recht wil doen aan het gebruik en de cultuur van de onderwijsgebruikers. Ik kan me als gymnastieker beter vinden in de argumenten van Erik ofschoon ik wel vind dat we sportvoorzieningen veel efficiënter en effectiever kunnen gebruiken. Sport en bewegen kunnen daar veel beter samen optrekken dan dat ze op dit moment doen. In plaats van het benadrukken van verschillen zou zoeken naar overeenkomsten en verbeteren van de aansluiting tussen binnenschools en buitenschools sporten een veel betere uitgangspositie zijn.'

Welke rol kan de vakleerkracht bij nieuwbouw spelen?

'Leerkrachten hebben vaak maar één in hun leven te maken met nieuwbouw en/of het inrichten van een zaal/hal. Vaak als ze dan al iets mogen inbrengen is de keuze voor de hal of gymzaal al bepaald. Ze worden voor een voldongen feit geplaatst en mogen reageren.

Het is een feit dat secties vaak te laat betrokken worden bij de invulling van het plaatje van een nieuw te bouwen of opnieuw in te richten

Oude zaal, slechte vloer

zaal. En achteraf allerlei misstanden oplossen dat geeft een hoop gedoe, om nog maar te zwijgen van de extra kosten.

'De plaats van het vak op school, de visie en de ambitie van een sectie kunnen op dat moment nog maar beperkt gehonoreerd worden en dat geeft veel frustratie. In de vijf maanden dat ik hier nu zit ben ik met deze gang van zaken al meerdere malen geconfronteerd.'

Hennink vindt dat secties op een school helder voor ogen moeten hebben wat ze met hun vak willen. En dan bedoelt hij een visie die verder kijkt dan volgend jaar en ook dieper gaat dan meer van het zelfde of herstellen van fouten uit het verleden. Er zijn allerlei veranderingen gaande in de samenleving die ook van invloed zijn op ons vak. Neem nu alleen al de vernieuwde onderbouw in het VO, ingaand in

2006, en de vernieuwing van de tweede fase die een jaar later dient te worden ingevoerd. Daarnaast de roep om meer bewegen, maar waarbij eigenlijk meer sporten wordt bedoeld.

Wat kunnen secties doen om meer grip te krijgen op (ver)nieuwbouw?

'Secties dienen proactief te zijn en niet reactief. Een visiedocument uitgewerkt in een vakwerkplan geeft richting aan de activiteiten. De activiteiten en de wijze waarop je die aanbiedt bepalen welke ruimtes je daarvoor nodig hebt. Laten we daarbij de buitenruimte niet vergeten. Wat we nu vooral doen is ons aanpassen aan de ruimte die beschikbaar is.

Ik geef toe dat de wet- en regelgeving ons daarbij niet van dienst is. Normen uit de jaren vijftig van de vorige eeuw bepalen de normering die opgenomen is in tal van verordeningen. Het is vreemd dat schoolbesturen op dit moment een financiële impuls van 113 miljoen euro krijgen om de onderwijsgebouwen aan te passen aan de onderwijskundige ontwikkelingen van de afgelopen jaren, maar dat gymzalen en ruimtes voor bewegingsonderwijs daarbij volledig buiten beschouwing blijven. Alsof de tijd daar stil heeft gestaan. Ik vind dat belachelijk en bijna een belediging. Maar aan de andere kant hebben veranderingen ons vak misschien ook wel te laat bereikt. De gedachte van veel gymnastiekers is vaak geweest: ik moet het maar doen met de ruimte die me wordt aangeboden en de spullen die er staan.'

Waarom hamer je zo op het verschil in inrichting?

'Het gebruik van een ruimte bij bewegingsonderwijs is fundamenteel anders dan bij (wedstrijd)sport. Je werkt vaak met heterogene groepen die veelal een stuk groter zijn dan in de sport. Je stelt dus andere eisen aan een indeling, maar vooral ook aan een inrichting. Onderwijs is ook veel meer vraaggestuurd, terwijl in de sport vaak de regelgeving en de selectie maatgevend zijn voor de training (het gebruik). Tot slot maakt het nogal wat uit of je vijf dagen per week acht uur in een ruimte lesgeeft of twee uur traint dan wel een wedstrijd speelt. Kortom, er spelen verschillende belangen en die belangen moet je wegen.

'Aan de andere kant zien we dat door overleg en het met elkaar in gesprek gaan er ook positieve ontwikkelingen zijn. Neem de nieuwe normen voor akoestiek. Voor zowel de gymzaal als voor (delen van) een sporthal betekenen die een enorme vooruitgang. Ik zit sinds kort in de normcommissie en merk dat ze ons, de beroepsgroep docenten LO, serieus gaan nemen en dat er naar argumenten en de praktijkervaring geluisterd wordt. Zo is daglicht weer bespreekbaar en wordt er ook eindelijk eens goed nagedacht over een berging en wat daar allemaal in zou moeten.'

In het artikel worden diverse argumenten gebruikt om aan te geven wat beter te exploiteren is. Hoe kijk jij daar tegenaan?

'Zowel de sport als het onderwijs zouden in dat opzicht eens moeten kijken naar samenwerking in plaats van ieder voor zich. Een verbetering van de aansluiting van onderwijs en sport zou de exploitatie wel eens ontzettend kunnen verbeteren. Ik zie nu nog steeds investeringen die absoluut geen rendement hebben terwijl men over een bal die geweldige eigenschappen heeft, maar vijf euro duurder is, maanden kan nadenken.

Zowel gymnastiekers als coaches zouden ook oog moeten hebben voor efficiëntie en rendement als het gaat om bouw en inrichting. Daarom moet je voor nieuw te bouwen accommodaties kijken naar het gezamenlijk gebruik. Daarbij kan een leidraad zijn dat het inrichten van een hal die ook geschikt is voor onderwijs niet uitsluit dat de (wedstrijd)sport er ook op verantwoorde wijze gebruik van kan maken. Als we andersom uitgaan van een inrichting die alleen maar rekening houdt met de (wedstrijd)sport dan sluiten we het gebruik door het onderwijs wel uit.'

Wat zou een sectie moeten doen om te zorgen dat ze alles op een rij heeft om een zaal in te richten of inrichting te vervangen?

Hennink heeft daar het volgende idee bij: 'Maak op grond van je vakplan zelf een programma van eisen en leg dat neer bij je directie of eigenaar van het gebouw. Zo'n visie- en ambitedocument kun je dan misschien niet meteen omzetten in een optimale accommodatie, het geeft wel de richting aan bij toekomstige veranderingen en je bent vanaf de start een gesprekspartner met een plan of visie.'

DE UITGANGSPUNTEN

In het volgende deel ontvouwt Hennink zijn plan.

'Om aanschaf, onderhoud en vervanging inzichtelijk te organiseren zul je zelf de randvoorwaarden en de criteria moeten opstellen en vaststellen. Uitgangspunt voor de inrichting van een zaal zijn de activiteiten die je er wilt gaan doen. Die activiteiten vloeien niet voort uit de toestellen die er toevallig staan maar uit je vakvisie of vakconcept, je vakplan, je leerlijnen en je lesdoelen.

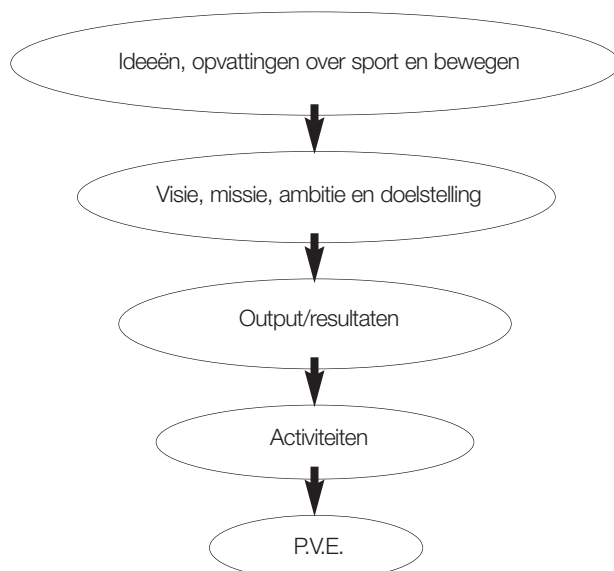
'Om het moment dat je weet wat je wilt gaan doen is het zaak om

FOTO: ANITA RIEMERSMA

Tapijt op de muur voor geluidsdemping

daar de materialen bij te zoeken die je daarbij het best kunnen helpen. Zo moet je bijvoorbeeld geen reuterplank aanschaffen voor kinderen van het basisonderwijs als je gaat springen en je wilt het loskomen ondersteunen met een afzettoestel. Met hun 20 tot 40 kilo kunnen die kinderen niks met zo'n kaatsend vlak. Je kunt dan beter kiezen voor een verend afzetvlak. Deze redenering geldt natuurlijk niet alleen voor toestellen maar ook voor spelmateriaal. De afgelopen twintig jaar zijn er ontzettend veel materialen ontwikkeld die veel beter aansluiten bij het niveau kinderen en de leerlijnen uit het onderwijs.

Figuur 1

Om de stappen van visie op sport en bewegen nu te vertalen naar een gebouw en een inrichting zul je een aantal stappen moeten nemen. Ik zelf gebruik dan vaak een werkwijze die ik geleerd heb van Harry Vedder, Krijno van Vugt en Geer Jan Meier van M3V.

'Je begint in die werkwijze met je ideeën en opvattingen over maatschappelijke ontwikkelingen, onderwijs, bewegen en sport te vertalen naar een visie, ambitie en doelstellingen. Vervolgens geef je aan welke resultaten je wilt bereiken. Daarna ga je de activiteiten benoemen waarmee je die resultaten wilt realiseren. Deze activiteiten worden vervolgens vertaald in bouwstenen voor je ruimtebehoefte en je materialen. Tot slot worden die bouwstenen samen met een onderhouds- en exploitatiecyclus bijeengebracht in een programma van eisen voor inrichting, onderhoud, exploitatie en innovatie. Het lijkt misschien wat omslachtig maar het is belangrijk om bouw en inrichting niet als startpunt maar als voortvloeiend uit te benaderen.

'Vragen als: hoe ziet mijn onderwijs en specifiek het bewegingsonderwijs er over vijf jaar uit, en: welke veranderingen of vernieuwingen moeten een plaats krijgen in het onderwijs, zijn fundamenteel in dit proces.

Natuurlijk kun je een bestaand gebouw niet zomaar afbreken of een bestaande inrichting vervangen, maar deze werkwijze geeft richting en kaders aan van waaruit je beslissingen kan motiveren en veranderingen kan inzetten.

Het is belangrijk dat je die vragen aan jezelf stelt om de toestellen los te koppelen van wat je wilt gaan doen. In nogal wat trajecten, en ook fabrikanten schermen daar vaak mee, gaat het om de geweldige mogelijkheden die het materiaal of toestel biedt. Zo kon je twintig jaar geleden volgens velen geweldige hindernisbanen maken met behulp van een lange mat en een brug. Dat er betere oplossingen waren, je de brug alleen nog maar daarvoor gebruikte en dat die wel 10% van het budget kostte deed niet ter zake.'

Wat zou de KVLO op dit punt kunnen doen?

Ondersteuning aan secties en leerkrachten aanbieden bij dit proces. In mijn vorige banen heb ik veel kennis en expertise opgedaan in het begeleiden van dit traject en die kennis zou je beschikbaar kunnen stellen aan je leden. Natuurlijk moeten we niet gaan voorschrijven maar we kunnen wel het proces begeleiden, ondersteunen en spiegelen zodat de positie van secties en leerkrachten in de onderhandelingen met directies, gemeenten en partners in de sport versterkt wordt. Op dit moment ben ik voorzichtig aan een aantal van deze begeleidingstrajecten begonnen en ik moet zeggen dat het mij veel voldoening geeft maar bij de secties ook al de nodige gewenste effecten geeft. En daar zou de KVLO verder in kunnen gaan door bijvoorbeeld een expertisecentrum huisvesting in te richten. Een centrum waar de leden informatie maar ook diensten kunnen afnemen. ◀◀

CORRESPONDENTIE: onderwijs@kvlo.nl

NASCHOLING

'HET ASSINK' TE HAAKSBERGEN OP 14 EN 15 APRIL 2005

DE TIENDE TWENTEDAGEN

Er zijn nascholingen voor afdelingen van de KVLO die al jaren een groot publiek trekken. Dit heeft meerdere redenen. Naast het grote aanbod is het reüniekarakter een trekpleister van de eerste orde. Het uitwisselen van ervaringen met gelijkgestemden is altijd prettig. Door: Leo van den Wijngaart

De tiende Twentedagen worden op een cabaretachtige wijze geopend door twee acteurs die in hun programma ingaan op de diverse workshops die de deelnemers te wachten staan. Hierna krijgen Cor Kuiper (voorzitter Twentedagen) en Herman Rotting (voorzitter afdeling Twente) ieder een T-shirt aangeboden met de tekst '10 jaar Twentedagen' en vervolgens opent Cor de Twentedagen 2005.

'SEE & DANCE'

Ans start met een demonstratie van haar didactische cd-rom. Deze biedt eindeloze mogelijkheden om het dansen voor en met leerlingen op te bouwen. De gewenste techniek verschijnt in beeld als voorbeeld voor de leerlingen die hiermee direct aan de slag kunnen. Je kunt je als docent dan richten op het begeleiden van de individuele leerling. Na deze inleiding gaat de ploeg graag aan het werk. Al snel vult de muziek de ruimte en wordt er massaal bewogen. Langzaam krijgt men de beweging onder controle en wordt er niet meer alleen naar het scherm toe bewogen maar ook van het scherm af. Het plezier in bewegen blijkt volop bezit te nemen van de groep. Alhoewel Ans klein en tenger van postuur is, vlindert ze door de zaal en helpt, stimuleert, geeft nooit op en geniet van hetgeen ze teweeg gebracht heeft. Duidelijk is dat ze niet alleen muziek en bewegen als vak geeft, maar dat ze het ook eet en drinkt. Het gemak waarmee zij aantoonde dat ze deze discipline beheerst, moet voor sommigen reden tot wanhoop zijn.

Tot opluchting van de groep is er even ruimte voor een pauze met koffie of thee.

Maar ook de pauze kent een einde en Ans neemt weer het initiatief. Nu komt aan de orde hoe leerlingen met groepjes aan het werk gaan om een dans samen te stellen. Het accent ligt hierbij duidelijk op het SAMENwerken.

Ans geeft viertallen de opdracht om samen aan het werk te gaan met behulp van een hand-out.

De ene groep zit rustig op een bank en overlegt terwijl het andere viertal driftig om en door elkaar beweegt en praat. De muziek gaat aan en het werk begint. Belangrijk is: als je klaar bent met stap 1 moet je je eerst mel-

den bij Ans! Idem na stap 2 enzovoort.

Een enkele les muziek en bewegen onder leiding van Ans heeft oneindig veel meer en beter effect op de geestelijke en lichamelijke gezondheidstoestand van elke deelnemer dan alle voedingsvoorschriften, huisartsen, cosmetische chirurgen en infantiele tv-programma's in heel Nederland ooit zullen kunnen bewerkstelligen! Laat elke Nederlander verplicht kennismaken met deze vrouw en de kosten van de gezondheidszorg zullen dramatisch dalen. Nederland gebruik uw verstand!

SPELEN MET GEDRAG

Na de (uitstekende) lunch (hulde) kom ik terecht bij de workshop van het primair onderwijs waar Erik Boot met gedrag speelt... Erik start met tweetallen en gaat verder met viertallen in een tikspel waarbij muziek op de achtergrond ondersteunt.

Na deze inspanningen komt er een casus aan de orde. Deze gaat over een jongen die zich in een gegeven spel niet veilig voelde. Duidelijk was te constateren dat deze jongen zich bij diverse spelen

See and dance

FOTO: MENNY VELLENER

eigenlijk aan het spel onttrok (= onder-gedrag vertoonde). Hoe Erik met deze jongen is gaan werken (om onder-gedrag via ik-gedrag om te vormen naar boven-gedrag) laat hij nu met de groep zien via een basis-tikspel. Om onder-gedrag om te vormen tot ik-gedrag is veiligheid de voornaamste voorwaarde. Erik geeft oefeningen waarin de ene leerling op moet letten op de andere: of deze het nog naar zijn zin heeft.

Bijvoorbeeld via een oefening waarbij een leerling zittend schommelt in aan elkaar geknoopte touwen en twee anderen door het stimuleren van de zwaai het moment moeten herkennen waarop de zittende leerling het nog net naar zijn/haar zin heeft. Bewustwording van je verantwoordelijkheid voor de veiligheid en het welbevinden van de ander speelt in de les een grote rol. Erik sluit af door te benadrukken dat spel gebruikt kan worden om beoogde gedragsverandering bij het kind te bewerkstelligen. Als een kind niet functioneert, laat dan blijken dat je contact wilt met dat kind. Laat blijken dat je het kind begrijpt en laat het kind vertellen wat het wil, wat het voelt, wat het zeggen wil.

Na de dynamiek van muziek en bewegen is de bewustwording van de mogelijkheid om via het bewegen/het spelen de veiligheid van de ander te garanderen/te beïnvloeden een volgende dimensie van ons vak. Gedragsverandering vraagt tijd en geduld. Erik geeft leerlingen ook een compliment als ze op een goede manier boos zijn geworden.

Als je op deze wijze naar ons vak kijkt dan blijkt het zo veel mogelijkheden te bieden om gedrag van kinderen te veranderen in het voordeel van het kind dat je je niet kunt voorstellen dat iemand die van kinderen houdt en verantwoordelijk is voor de gang van zaken in het onderwijs bekribbelen gaat op het aantal uren bewegingsonderwijs. De vraag stellen of het vak in het curriculum van PO en VO een plaats verdient, is helemaal absurd! Degene die twijfelt moet een kwartier praten en werken met Erik en zal dan voor de rest van zijn/haar leven genezen zijn van deze twijfel!

CIRCULATIEVOLLEYBAL

Circulatievolleybal geeft de mogelijkheid om in kleine ploegen (drietalen) per gespeelde bal door te draaien en te scoren. Alle ballen mogen gevangen worden. Vang je niet dan ben je af en moet je aan

FOTO: MENNY VELLENER

In de knoop

de kant staan. Je mag door de overgebleven leden van je ploeg 'terugverdiend' worden. De mogelijkheden, die het circulatievolleybal biedt, laten zeker ook voor de minder begaafde leerling alle kansen open om mee te doen.

Na de pauze komt de smash aan de orde. Om de smash een plaats in het spel te geven wordt er een beperkende regel ingevoerd: de tweede bal MOET gevangen worden om daarna rustig aangegooit te worden zodat de derde bal goed gespeeld (en later gesmashed) kan worden. In tegenstelling tot wat vaak wordt gedaan (de eerste bal vangen) mag en moet hier alleen de tweede bal gevangen worden.

Ook voor ons is het moeilijk om geconcentreerd te blijven spelen en het ritme 'spelen - vangen - spelen (ev. smashen)' te automatiseren. Toch lukt het met behulp van veel onderling coachen en dan krijgt de sporter in ons weer de overhand en komt het fanatisme en het wedstrijd karakter weer boven drijven.

Blokken mag in dit stadium nog niet want de verplichting om het ritme 'spelen - vangen - spelen' consequent te hanteren geldt voor beide partijen.

Tijdens het bijwonen van deze Twintetdagen wordt me weer eens duidelijk hoeveel mogelijkheden ons vak in zich herbergt om elk kind van dienst te zijn. Een vak dat nog meer te bieden heeft, bestaat er in mijn optiek niet! De vraag, die in dit verband steeds weer door mijn hoofd speelt, is de vraag waarom zoveel gemotiveerde docenten LO deze studiedagen bezoeken en waarom er geen enkele beleidsmaker te ontdekken valt. Als een politicus met enig lef en verantwoordelijkheidsgevoel in zijn/haar lijf aanwezig zou durven te zijn tijdens deze

Twintig dagen dan zou de discussie niet meer gaan over de vraag of de minimumtabel gehandhaafd moet blijven, maar over de vraag: 'Hoe komen we aan voldoende capabele docenten LO om elk kind tenminste één uur LO per dag te kunnen garanderen?'. Nog iets scherper geformuleerd: degene die twijfelt aan het nut of het bestaansrecht van het vak LO heeft een kindvijandige attitude! Waar haal je dan nog het recht vandaan om te oordelen over onderwijs aan kinderen?

TIK- EN AFGOOISPELEN

Henk Breukelman zal ons op zijn speciale manier kennis laten maken met de wereld van de tik- en afgooispelen.

Deze spelen zijn binnen het vak het zwarte schaap. Henk begint met enkele stellingen waarop gereageerd moet worden. In zijn visie worden tik- en afgooispelen binnen het vak niet op waarde geschat. Uit de reacties op de stellingen blijkt dat de collega's het eens zijn met de opvatting die Henk verkondigt (en die zijn oorsprong heeft in de oude Arnhemse school). Gesterkt in zijn opvatting start hij met het eerste tikspel en binnen tien seconden is de zaal gevuld met enthousiasme, hilariteit en plezier in het spel. Het gedrag van de loper wordt geanalyseerd en aan de hand van deze analyse wordt het gedrag van kinderen in categorieën ingedeeld. Voor elke categorie bestaan er tikspelen en wie beweert dat tikspelen kinderachtig zijn, heeft deze workshop nog nooit meegemaakt en dus heel hard nodig!

Henk blijkt een levende encyclopedie van tik- en afgooispelen te zijn waar de groep met plezier uit put. Voor elk niveau heeft Henk spelvormen in de aanbieding en er is niemand die niet lacht en zich niet vol overgave en met plezier op het spel stort. Al snel krijgen drietallen de opdracht om in het boek ('Spelen op verschillende niveaus') een spel voor drietallen op te zoeken en uit te voeren. Degenen die aan de kant staan, moeten de deelnemers beoordelen op hun loopgedrag. Na de tikspelen komen de afgooispelen aan bod en al snel blijkt de zaal te klein om alle enthousiasme en spelvreugde te herbergen. Telkens weet Henk de ploeg weer terug te halen uit het spel om weer de relatie te leggen met de categorieën loopgedrag, die al eerder ter sprake zijn gekomen.

De groepsopdrachten, die Henk daarna uitdeelt, zorgen voor een moment van overleg waarna het feest weer losbarst en er met overgave wordt gespeeld. Het enthousiasme en het plezier straalt van de deelnemers af als we op weg gaan naar de oer-Hollandse koffie tijdens de pauze van deze workshop.

'FUN IN ATHLETICS'

Na de koffiepauze stap ik binnen bij de workshop 'Fun in athletics' voor het PO onder leiding van Sierd Wijnalda. De zaal is volledig ingericht met allerlei atletiekstations waar de deelnemers naar hartelust kunnen experimenteren met de aanwezige materialen. De bijbehorende lesbrieven verschaffen duidelijkheid. Sierd wijst met nadruk op de veiligheidsmaatregelen en laat dan de collega's los. Er wordt intensief geworpen, gelopen en gesprongen en, zoals het echte gymnastiekers betaamt, worden er al snel over en weer adviezen gegeven. Dan maakt Sierd een eind aan het experimenteren en roept de groep bij elkaar. Hij maakt duidelijk wat de functie is van de diverse materialen, hoe en door wie al die attributen gebruikt kunnen worden, maar wijst ook op het atletiek-echte gebruik van de materialen

en de bewegingsvormen. Het materiaal moet niet alleen leuk zijn om te gebruiken maar het moet ook gebruikt (kunnen) worden om atletiek-echte bewegingen te ontwikkelen. Bewegingen die niet atletiek-echt zijn, horen in dit verband niet thuis naar de opvatting van Sierd. In het gesprek dat zich ontwikkelt met de groep geeft Sierd advies over de aanschaf van de diverse materialen. De veelheid aan spullen, die hij heeft meegebracht, wekt misschien het idee dat alles ook aangeschaft moet worden, maar de kosten spelen ook een rol. Kies dus met verstand binnen de grenzen van je budget.

'SHORTGOLF'

Na weer een voortreffelijke lunch volgt de gezamenlijke slotmanifestatie in Boekelo waar we kennis zullen maken met 'shortgolf'. Denkt u bij 'shortgolf' niet aan een uitgestrekt, groengekleurd, kortge-maaid landschap waar professionele golfers zich thuis voelen. Hier vindt u een onverhard pad op weg naar een verbouwde boerderij waarachter een fors weiland egaal gemaakt en gemaaid is. Hier kan men leren afslaan en putten, terwijl achter in de hoek nog net enkele gele vlaggetjes boven de heuveltjes uitsteken. Youp van 't Hek zou hier te weinig inspiratie vinden...

Als tien jaren Twintig dagen een bijdrage hebben geleverd aan de wijze waarop al deze collega's de afgelopen twee dagen met elkaar hebben doorgebracht en de sfeer mee hebben bepaald waarin gisteren en vandaag werd gewerkt dan hebben zij hun bestaansrecht meer dan bewezen.

SLOT

De elfde Twintig dagen kijken al hoopvol over de horizon in onze richting naar al die collega's die elkaar weer gevonden hebben in het mooiste en meest waardevolle vak dat het onderwijs aan de

Opletten

Nederlandse jeugd te bieden heeft.

Minister bedenkt u! Twijfelen aan de noodzaak om elk kind elke dag bewegingsonderwijs te bieden mag vanaf vandaag omschreven worden als *kindvijandig* gedrag. Het loslaten van de minimumtabel in het voortgezet onderwijs en het tolereren in plaats van verplicht stellen van een vakdocent LO in het primair onderwijs getuigt van een armzaligheid die zijn weerga niet kent in de Nederlandse onderwijsgeschiedenis.

Werken aan een situatie waarin elk kind in Nederland tijdens zijn/haar schoolloopbaan *elke dag* tenminste een uur bewegingsonderwijs, gegeven door een vakdocent, aangeboden wordt, zou betekenen dat u begrijpt wat de Nederlandse jeugd werkelijk nodig heeft.

En was het niet zo dat investeren in de jeugd investeren in de toekomst is?

KVLO/KNGU

ZATERDAG 24 SEPTEMBER WK TRAMPOLINE

SPECIALE BIJEENKOMST VOOR DOCENT

Tijdens de Wereldkampioenschappen Trampolinespringen organiseert de KVLO in samenwerking met de KNGU een informatieve bijeenkomst voor docenten bewegingsonderwijs in het Indoor Sportcentrum Eindhoven. De deelnemers aan deze dag krijgen informatie over enkele in het oogspringende KNGU-producten en kunnen de finales van het jeugd-WK bijwonen. Door: Aernout Dorpmans en Pieter Matthijse.

De Internationale Gymnastiek Unie (FIG) heeft de KNGU de eer gegeven om de Wereldkampioenschappen Trampolinespringen 2005 te organiseren. Na het EK Turnen van vorig jaar is het de Koninklijke Nederlandse Gymnastiek Unie dus opnieuw gelukt om een topevenement naar Nederland te halen. Het WK Trampolinespringen is een drievoudig kampioenschap. Het omvat namelijk het WK Trampolinespringen, het WK Tumblespringen en het WK Dubbel Minitramp. Data: 12 tot en met 24 september. Lokatie: Indoor Sportcentrum Eindhoven, Theo Koomenlaan 1. In de eerste week strijden de senioren om de titels. In totaal worden er daarbij ongeveer 350 springers verwacht. Tijdens de tweede week gaan de junioren het sportieve gevecht met elkaar aan. De belangstelling voor dit officieuze jeugd-WK is enorm. In juli hadden zich al bijna 1500 sporters ingeschreven uit meer dan 40 verschillende landen. Naast bijna alle Europese landen zijn er topspringers aanwezig uit ondermeer Zuid-Afrika, Japan, Australië, Canada, Brazilië, Nieuw Zeeland, Mexico, Argentinië, Amerika, Qatar en China. Een volledig overzicht van deelnemende landen is te vinden op de speciale WK-site: www.wktrampoline2005.nl. Ook andere informatie over dit evenement is via deze site bereikbaar.

DOCENTEN LO

Op zaterdag 24 september nodigen de KVLO en de KNGU met name docenten uit die werkzaam zijn in het primair onderwijs en in de basisvorming VO. Naast docenten LO zijn ook studenten van de ALO's van harte welkom.

Het programma start met een presentatie van én een toelichting op enkele opmerkelijke KNGU-producten. Producten die zeer bruikbaar zijn in het bewegingsonderwijs op de basisschool en de eerste klassen van het voortgezet onderwijs. Voor deze doelgroepen staat het Gymmie- en Diplomaturen centraal. Dit is een geheel nieuwe wijze om kinderen te belonen voor de prestatie die ze leveren tijdens de gymnastiekles. Met het Gymmie- en Diplomaturen wil de KNGU het sporten voor kinderen nog aantrekkelijker en spannender maken. In de praktijk lijkt het Gymmie- en Diplomaturen aan te slaan. Sinds het begin van dit jaar zijn er namelijk al één miljoen Gymmies uitgegeven door de Gymnastiek Unie en haar verenigingen. Tijdens het informatieve deel van de dag krijgen de deelnemers ook informatie over de opzet en organisatie van het WK en over de wedstrijden trampo-

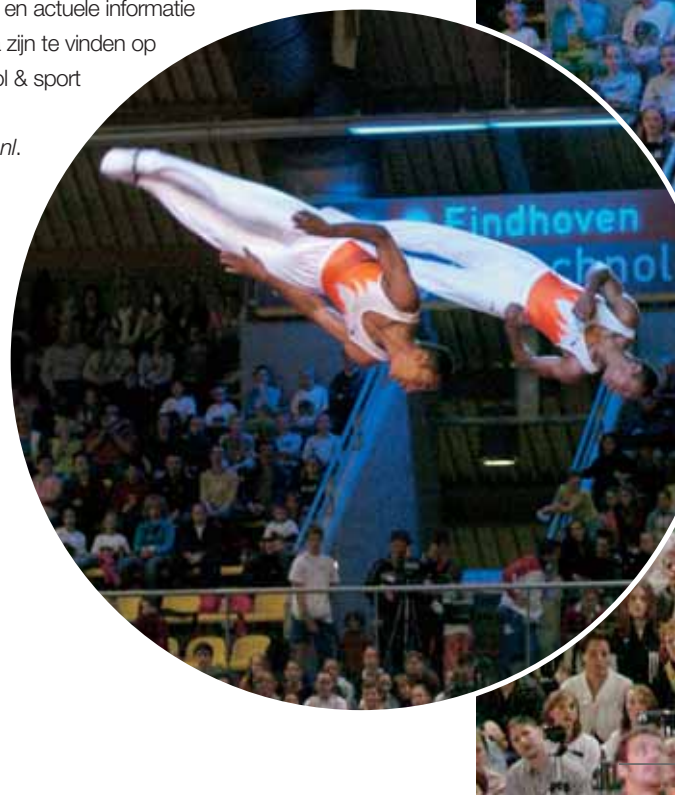
linespringen, tumblespringen en dubbel minitrampolinespringen. Na de lunch kunnen de finales worden bijgewoond evenals de sluitingsceremonie van dit evenement.

Het programma

10.00 uur	ontvangst Indoor Sportcentrum Eindhoven
10.30 uur	aanvang informatieve gedeelte
12.30 uur	lunch
13.30 uur	finales Trampoline, Tumbling, Dubbel Minitramp
17.00 uur	sluitingsceremonie
17.30 uur	afsluiting

KOSTEN INSCHRIJVEN

De kosten voor deze dag bedragen € 20,00 voor leden van de KVLO. Niet-leden betalen € 35,00. Studenten van de ALO's betalen € 17,50. De bedragen zijn inclusief de lunch en het bezoek aan de wedstrijden en de sluitingsceremonie. Aanmelden kan tot 10 september door het inschrijfformulier te faxen of te sturen naar de KVLO, afdeling Schoolsport, Postbus 398, 3700 AJ Zeist. Inschrijven kan ook door de vereiste gegevens te mailen naar schoolsport@kvlo.nl. De routebeschrijving en actuele informatie over het programma zijn te vinden op de internetsite school & sport van de KVLO: www.schoolensport.nl.

CENTEN

FOTO'S: JAN DE KONING

INSCHRIJFFORMULIER BIJENKOMST WK TRAMPOLINE 2005

Naam:.....

Adres:.....

Postcode:..... Woonplaats:.....

Telefoonnummer:.....

E-mail:.....

Rekening: bank/giro:.....

t.n.v.:.....

Betaalt per éénmalige onherroepelijke incasso en gaat hiermee akkoord door ondertekening.

Is werkzaam op de school:

.....

Type onderwijs: ☐ VO ☐ BO ☐ student

Adres:.....

Postcode:..... Woonplaats:.....

Telefoonnummer:.....

E-mail:.....

Handtekening voor akkoord:

Lidnummer KVLO (zie adressticker vakblad):.....

(Zonder lidnummer wordt het hoogste bedrag in rekening gebracht.)

Dit formulier vóór 10 september retourneren aan:

KVLO, afdeling Schoolsport,
Postbus 398, 3700 AJ Zeist,
fax: 030 691 2810

KVLO

PROJECT SUBSIDIE VOOR JEUGDVOORZIENINGEN

ESF-3 SUBSIDIE, EEN KANS VOOR EXTRA

FOTO'S: ANITA RIEMERSMA

Werkzaam op school of in de sport

Op 14 juli heeft de KVLO deelgenomen aan een overleg tussen NOC*NSF en het ministerie van OCW over subsidiëring van duale aanstellingen in onderwijs en sport.

Zoals iedereen heeft kunnen lezen hebben Erica Terpstra en Maria van der Hoeven op 7 juli een alliantie ondertekend tussen NOC*NSF en het ministerie van onderwijs.

En de duale aanstelling is een van de speerpunten waar beide partijen zich de komende twee jaar voor in gaan zetten. Door: Henry Hennink

Er is gepraat over de mogelijkheid om Europese subsidies aan die inzet te koppelen.

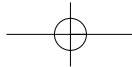
Nu loopt er op dit moment een regeling waar nog lang niet iedereen van op de hoogte is en dat is de ESF-3 regeling. Deze regeling is, net als de in Nederland al bestaande BOS-regeling een projectsubsidie en dus incidenteel geld. Geen structureel beleid maar een geldstroom die na anderhalf jaar weer stopt. Dat is natuurlijk een nadeel maar aan de andere kant gaat het wel om veel geld waar we als onderwijs ook van kunnen profiteren.

WAT IS DE ESF-3 SUBSIDIE PRECIES?

Het is een subsidie verleend aan projecten die als doel hebben om een jeugdvoorzieningenstructuur te realiseren met een doorlopend aanbod van opvang, onderwijs, overblijf en sport, welzijnsactiviteiten en culturele activiteiten.

Die jeugdvoorzieningenstructuur is dan nader uitgewerkt in:

- 1 combinatiefunctie zoals duale aanstellingen in onderwijs en bijvoorbeeld sport maar natuurlijk ook in onderwijs en opvang

EXTRA GELD

FOTO'S: ANITA RIEMERSMA

2 dagarrangementen, in vorm van samenwerking van onderwijs opvang en bijvoorbeeld de sport of buurthuiswerk nader uitgewerkt en gevolgd door een aanbod om het ouders gemakkelijker te maken zorg en werk te combineren.

Het is een regeling die is gebaseerd op cofinanciering (zowel de aanvrager als de ESF betalen 50% van het project) en in die zin veel gelijkenis vertoont met bijvoorbeeld de BOS-regeling.

Er is in totaal 100 miljoen beschikbaar die als volgt zijn verdeeld:

- 30 miljoen voor combinatiefuncties
- 60 miljoen voor dagarrangementen
- 10 miljoen voor ministerie om aanvragen te begeleiden en ondersteunen.

Als het gaat om bewegen en sport zijn zowel de verlengde schooldag, bijvoorbeeld naschools sporten als de combinatiefunctie van lesgeven binnen en buiten de school, projecten die in aanmerking komen voor subsidiëring.

Nu zijn er in tal van gemeentes al initiatieven op dit gebied. Weliswaar komen bestaande en al lopende projecten niet in aanmerking maar uitbreiding van projecten en nieuwe initiatieven komen wel in aanmerking.

De uitvoering van het project moet plaatsvinden tussen 15 maart 2006 en 31 juli 2007. In onderwijstermen dus een ruim schooljaar. Natuurlijk is deze subsidie weer tijdelijk geld en zorgt het niet voor structurele aanstellingen maar aan de andere kant kan het wel een belangrijke bijdrage zijn om bijvoorbeeld schoolbesturen, gemeentes of andere partijen over de streep te trekken voor herintroductie van de functie van de vakleerkracht of de introductie van beweegmanagement en/of samenwerking tussen onderwijs en sport.

WAT KOMT VOOR SUBSIDIE IN AANMERKING?

Om te beginnen de projectkosten zoals, projectorganisatie, projectvoorbereiding, projectleiding en -begeleiding.

Uitvoeringskosten zoals additionele salariskosten, in sommige gevallen de accommodatiekosten en de activiteitskosten.

Over de salariskosten het volgende. Het gaat hier om additionele salariskosten dus geen uitbreiding van een baan maar alleen het gedeelte dat in de combinatie nieuw is.

Voorbeeld: iemand is 15 uur vakleerkracht op een school en gaat 10 uur na school lesgeven in een vereniging of buurtsportproject. Of een buurtsport medewerker of trainer bij een vereniging die onder begeleiding van een vakleerkracht vier dagdelen ondersteuning gaat geven bij de lessen van de groepsleerkracht.

Over de salariskosten was tijdens het overleg op het ministerie nog enige onduidelijkheid (dus belangrijk om bij indienen van een aanvraag specifiek na te vragen).

*Goed gevangen,
weer gekeerd?*

WAT MAAKT DE REGELING OP DIT MOMENT BIJZONDER?

OCW ondersteunt de aanvragen.

Aan ESF-subsidies zijn vaak ingewikkelde en zeer bureaucratische procedures verbonden die veel gemeentes er van weerhouden om überhaupt een aanvraag in te dienen. Om dit probleem te ondervangen krijgt elke aanvrager ondersteuning om het aanvraagtraject te vereenvoudigen en mogelijke financiële risico's tot een minimum te beperken.

AANVRAGEN?

Alleen gemeentes en provincies kunnen aanvragen dat betekent dat, als je vanuit school of het onderwijs een goed plan/project hebt, je dat via de gemeente moet indienen. Je kunt hierover contact opnemen met de afdeling onderwijs van een gemeente die op dit moment is uitgebreid geïnformeerd over de mogelijkheden.

HOVEEL TIJD HEB JE?

Meteen het zwakke punt van de regeling; we zitten terwijl ik dit schrijf namelijk midden in de zomervakantie en op dit moment is het zo dat de aanvragen op 30 september binnen moeten zijn. Feitelijk heb je dus maar één maand voor een aanvraag waarbij meerdere partijen betrokken moeten zijn. Maar aanmelden en om ondersteuning vragen kan al vanaf 1-08-2005. Zowel KVLO als NOC*NSF hebben er op donderdag 14 juli bij het Ministerie op aangedrongen om die termijn met minimaal één maand te verlengen.

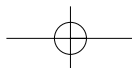
Er is een redelijke kans dat dit lukt.

Meer informatie is op internet te vinden op de volgende site:

www.dagarrangementenencombinatiefuncties.nl, hier is ook een aanvraagformulier te vinden waarop je nu al kenbaar kan maken dat je een project wil aanvragen.

Wij als KVLO willen graag betrokken blijven bij de aanvragen dus informeer ons als er iets onduidelijk is of als je problemen ondervindt. ◀◀

CORRESPONDENTIE: onderwijs@kvlo.nl

AAN DE BAK IN HET VAK

INTERVIEW MET JEROEN SCHUURMAN

Jeroen Schuurman, 35 jaar, getrouwd met Ilse, twee kinderen: Bibi (3 jaar) en Puk (5 weken). Woont in Zwolle. Zit tien jaar in het onderwijs: drie jaar in het speciaal onderwijs (ZMLK, LOM, ZMOK) in Amersfoort. De laatste zeven jaar bij het voortgezet onderwijs (LWOO t/m VWO) op Arcus in Lelystad. Daar begint hij aan een tweede carrière als gymleraar, omdat hij in een naïef moment de schepen achter zich verbrandde en op een mondelinge afspraak vertrouwde, die hem een vaste aanstelling voorspiegelde, maar hem uiteindelijk werkeloos terugbracht bij zijn oude werkgever die toen nog maar vier uur voor hem had. Jeroen houdt naast het sporten (hij was handballer en is de laatste jaren fanatiek survivalrunner) van zingen (hij was zanger van de Zwolse band 'Ja hoor') en Japanse koikarpers.

WAT MAAKT JOUW WERK BOEIEND?

Elke dag kom ik ruim op tijd aanrijden. Daar geniet ik al van. Eerst koffie zetten, bakkie doen met collega's. En dan komen de kinderen. De één druk, de ander heeft z'n spullen vergeten, sommigen supergemotiveerd, anderen hebben geen zin. Ik vind het een uitdaging om iedereen plezier te laten ervaren. Eerst stoorde ik me wel aan ongemotiveerde leerlingen, nu stel ik me als doel juist die leerlingen te bereiken en te sturen. Ik heb dit jaar een disciplinetraining opgezet, waar notoire strafklanten op school ervoor kunnen kiezen om de straftijd in een survivalachtige setting uit te dienen. Ze moeten rennen, klimmen, het water in, sjouwen en zweten. Ze doen dat samenwerkend of alleen. Het alternatief is stilzitten en over-

schrijven, maar mijn ervaring is dat zoiets geen verbetering in gedrag oplevert. In de disciplinetraining leren ze gewoon te doen wat er gezegd wordt. Ik breng ze in onverwachte situaties en laat ze zien dat mekkeren dan niet zoveel helpt, omdat toch moet gebeuren wat ik van ze vraag. In de hoop dat ze in andere situaties dan ook zo verstandig zullen reageren. Onze vakgroep maakt het werk ook boeiend. Het zijn uiteenlopende mensen, maar samen is het heel gezellig. Ik kan genieten van die paar momenten per jaar dat we om zes uur in het bos aan een touwbrug staan te sjorren of een togglebaan uitproberen. En dat we het aan het eind van de dag samen toch maar weer geklaard hebben. Dat zijn de krenten in de pap.

WAT VIND JE MOEILIJK AAN JE WERK?

De papierwinkel. We moeten steeds meer registreren. Een leerlingkatern invullen, turnkaarten bijhouden. Het lijkt niet zo veel, maar alles bij elkaar is het wel veel. En er is weinig eenheid. Voor elke schoolsoort en leerjaar moet het weer anders. Ik stoort me er ook aan dat we LO als examenvak niet serieus nemen. Nog steeds worden notoire spijbelaars, al of niet gedekt door thuis, gematst. Je ziet dat ze uiteindelijk toch met een vinkje voor LO van school gaan. We handelen daar als school niet consequent in.

Hoe zou je willen dat de leerlingen aan je terugdenken?

Als een leraar, waarmee je kon lachen en die 'streng doch rechtvaardig' was.

Succeslessen?

Waterpolo in de zaal. Je kunt bij ons namelijk de zaal vol water laten lopen. Nee hoor, grapje. Een succesles is voor mij een les, waarbij leerlingen succes hebben. Als leerlingen eerst niet durven, maar hun grens verleggen en uiteindelijk toch over de bok gaan of over die enge touwladder. Als leerlingen elkaar helpen en bij samenwerkingsopdrachten zeggen: 'Je mag op mijn schouder/hoofd staan.' Die

eigenlijk zeggen: 'Je mag over me heen lopen.' Die zich dienstbaar opstellen en op die manier voorwaarden scheppen voor een goede band met elkaar.

Hoe ziet een les er in de toekomst uit?

Ik zie nog niet gebeuren dat de bewegingsarmoede afneemt. De tv, computer, mobiel-tje en de videospelletjes zijn te grote concurrenten. We zullen ze dus aan het sporten moeten krijgen en verwacht in de toekomst meer samenwerking met de sportverenigingen. De computer zal ook de gymzaal veroveren. We hebben nu al leerboeken voor LO, in de toekomst zal de cd-rom in elke zaal aanwezig zijn, zodat leerlingen ook daar hun informatie kunnen halen. ◀◀

Science, géén fiction

Professionele coaching- en analysesoftware en de bijbehorende hardware.

Video in de les, Video in mijn les?
 Kost mij dat niet te veel tijd? Kunnen leerlingen zelfstandig met video werken?
 Hoe oud moet je zijn voor effectieve video feedback? Waarom zou ik dat in mijn
 lessen doen? Kan ik ook voorbeelden afspelen? Mijn school kan dat nooit betalen!
 Kan ik plaatjes en tekeningen over de video heen leggen? Hoef ik nooit meer een
 tape heen en weer te spoelen? Kan ik elk moment van de les achteraf vastleggen?

Kan ik gelijktijdig opnames maken en afspelen???
 Dus ik kan met één leerling kijken terwijl de anderen door oefenen en opgenomen
 worden...en dát zie ik dan ook? Altijd? Dat geloof ik niet.

siliconCOACH timeWARP 2

Dat is misschien wel handig

Neem contact op.

Distributie Nederland, België en Duitsland: Visualcoach, Karolusgelden 20, 2353TA Leiderdorp
 servicelijn: +316 41767989, info@visualcoach.nl, www.visualcoach.nl

WWW.VISUALCOACH.NL

www.haagsehogeschool.nl

De Haagse Hogeschool/TH Rijswijk is een kennisinstelling met als belangrijkste taak het opleiden van studenten tot gekwalificeerde en onafhankelijke professionals.

Docent bewegingsdidactiek VO (m/v) (0,6 – 1 fte)

th Haagse
Hogeschool

het perspectief

Met 16.000 studenten en 1.500 medewerkers biedt de Haagse Hogeschool/TH Rijswijk een dynamische werkomgeving. De open cultuur, goede arbeidsomstandigheden en een ruim pakket aan arbeidsvoorwaarden kenmerken de Haagse Hogeschool/TH Rijswijk. Door de gunstige ligging van onze hoofdvestiging, vlak naast station Hollands Spoor, is de Haagse Hogeschool/TH Rijswijk uitstekend bereikbaar per openbaar vervoer.

Het aannamebeleid van de hogeschool is gericht op een evenredige arbeidsdeelname van hen die nu nog ondervertegenwoordigd zijn.

THRIJSWIJK

De Haagse Hogeschool en de Technische Hogeschool Rijswijk zijn sinds 1 januari 2003 gefuseerd.

Voor de opleiding HALO (Haagse Academie voor Lichamelijke Opvoeding) van de Afdeling Sport zijn wij per 1 september 2005 op zoek naar een docent bewegingsdidactiek. De Afdeling Sport is gevestigd aan de Laan van Poot te Den Haag.

De functie: Als docent bewegingsdidactiek VO heeft u een visie op de HALO. U kunt een brug slaan tussen praktijk, theorie en de stage binnen de opleiding HALO. U heeft inhoudelijke affiniteit en ervaring met onderwijsvernieuwingen in het (voortgezet) onderwijs. U initieert zelf onderwijsvernieuwingen en implementeert deze zowel binnen de opleiding als naar het werkveld. U begeleidt studenten bij het ontwikkelen van hun competenties. Verdere begeleidt u studenten bij hun studieloopbaan, stage en afstuderen.

Uw kwaliteiten: U heeft een afgeronde ALO-opleiding, aangevuld met een universitaire opleiding op het gebied van gedragswetenschappen, onderwijskunde of didactiek. U hebt aantoonbare ervaring met activerende didactiek. U heeft kennis van vaksectiebeleid/vakwerkplan. U beschikt over deskun-

digheid op het gebied van curriculumontwikkeling. Verder bent u breed inzetbaar.

Ons aanbod: Het betreft een tijdelijke aanstelling voor een jaar, met uitzicht op een vast dienstverband. Het salaris voor deze functie bedraagt minimaal € 2.346,- (schaal 9) en maximaal € 3.988,- (schaal 11) bij een volledige werkweek (excl. 8% vakantietoelage). Inschaling zal plaatsvinden op basis van opleiding en ervaring.

Meer informatie? Te verkrijgen bij de afdelingsmanager Sport, de heer J.A. van den Berg, telefoon 070 - 448 32 41 of e-mail: j.a.vandenberg@hhs.nl. Nadere informatie over de inhoud van de vacature is te verkrijgen bij de teamleider van de HALO, de heer E. van den Haak, telefoon 070 - 448 32 38 of e-mail: e.vandenhaak@hhs.nl

Interesse? Stuur uw schriftelijke sollicitatie met curriculum vitae binnen 14 dagen na verschijning van deze advertentie aan de Haagse Hogeschool, Dienst P&O, Postbus 16385, 2500 BJ Den Haag of per e-mail: vacatures@hhs.nl

LAATSTE PAGINA

DOOR BAUKJE ZANDSTRA

Landelijke actiedag GYM MOET

Woensdag 14 september moet een dag worden waarbij elke Nederlander zich ervan bewust wordt dat alle scholen een verplicht aantal uren LO moeten geven. Een dag vol acties en publiciteit. De demomanifestatie op het Plein in Den Haag en de acties op de scholen staan geheel in het teken van GYM MOET. Op de bijgeleverde poster en de actiesite www.gymmoet.nl vindt u veel informatie. De petitie zal op 13 september door een kleine delegatie aangeboden worden aan de vaste kamercommissie voor onderwijs. Op de site kunt u zien dat zeer veel organisaties de petitie ondertekend hebben. Daarnaast zijn er ongeveer 1100 individuele ondertekenaars. Op 14 september staat (wat een planning!) van 10.00 uur tot 13.30 uur het overleg gepland tussen vaste kamercommissie en de Minister over het advies van de profielcommissies en de examenprogramma's 2007. Aansluitend zal Minister Van der Hoeven tussen 13.30 uur en 13.40 uur de petitie en de leerlingenkaarten in ontvangst nemen. Diverse kamerleden hebben al toegezegd op het Plein een statement af te willen geven. Wij roepen VO-docenten op zoveel mogelijk Leerlingenkaarten te verzamelen en met een afvaardiging naar Den Haag te komen. Ook sympathisanten worden van harte uitgenodigd dit demo-beweeffestijn bij te wonen en fysiek te ondersteunen.

Lintje voor erelid Jan Rijpstra

Jan Rijpstra heeft op 29 juni afscheid genomen van de Tweede Kamer en werd door Kamervoorzitter Frans Weisglas onderscheiden met een lintje. Jan was met elf jaar een van de langst zittende kamerle-

den. Het hoofdbestuur feliciteert hem met deze koninklijke onderscheiding.

Netwerkbijeenkomst brede school

NISB, KVLO en SLO organiseren op 12 oktober te Zwolle de vierde netwerkbijeenkomst Sport en bewegen in de brede school. De doelgroep is breed, namelijk beleidsmedewerkers, directies, besturen, vakleerkrachten en sportconsulenten die in hun werkring betrokken zijn bij sport en bewegen of dit binnenkort van plan zijn. Vanuit good practices in Zwolle wordt de samenwerking van partners als GGD, kinderopvang, welzijnsorganisaties, onderwijs en sport belicht en kan eigen ervaring en kennis gedeeld worden. Nadere informatie op www.nisb.nl/bredeschool. Informatie en opgeven bij Lotte Jansen, NISB, 0318 490 900.

Elke dag bewegen op Rotterdamse basisscholen

Rotterdam is begin 2005 gestart met een tweejarig project 'Elke dag Bewegen, binnen en buiten schooltijd'. Met dit project, dat plaatsvindt in een actieprogramma voeding en bewegen, wordt een stevige impuls gegeven aan het bewegingsonderwijs op basisscholen. Er wordt geïnvesteerd in kwaliteit en kwantiteit van het sport- en spelaanbod, tijdens en na schooltijd en in een eigentijds aanbod. Op 90 basisscholen zal een vakleerkracht de belangrijkste schakel zijn, waarvoor € 50.000,- per school beschikbaar is. De KVLO (Henry Hennink) adviseert in dit project inzake taakhoud, taakbelasting, functieprofiel, werkgeverschap en de structurele inbedding na de projectperiode van deze vakleerkrachten nieuwe stijl. Er

zijn op korte termijn veel ALO opgeleide vakleraren nodig.

Dag van de leraar 2005

In de Nationale Onderwijsweek (week 40) zal op woensdag 5 oktober de docent centraal staan. SBL (Stichting Beroepskwaliteit Leraren) heeft die dag uitgeroepen tot de Dag van de Leraar. Doel is het imago van het leraarsvak te verbeteren en het belang van goede leraren te benadrukken. Scholen worden opgeroepen de docenten die dag in het zonnetje te zetten. Tevens start SBL op 15 augustus de Verkiezing van de Docent van het Jaar 2005 in het BO en VO. Ideeën en inschrijving zie www.dagvandeleraar.nl of bel 070 376 5747.

Rekken en blessurepreventie

In het *Tijdschrift voor Geneeskunde en Sport* van juni 2005 wordt in het artikel 'Stretching en blessurepreventie - een eigenaardige verhouding' op grond van literatuurstudie een nieuw licht geworpen op de tegenstrijdige bevindingen inzake het nut van rekken. Rekken heeft tot doel de elasticiteit van de pees te vergroten. De auteurs komen tot de conclusie dat dit niet voor alle sporten van belang is en voor sommige sporten zelfs ineffectief kan zijn. Bij (sporten met) explosieve vaardigheden (hoge stretching-shorting cyclus) zoals bij springen, voetbal, handbal heeft rekken zin omdat een hoog elastische pees nodig is. Bij sporten met lage stretch-shortening bewegingen zoals bij hardlopen, fietsen, zwemmen wordt geen effect op blessurepreventie gevonden.

AFDELINGEN/AGENDA

THOMAS

De 38ste Thomas Oriëntatiedag vindt plaats op vrijdag 16 december op de Fontys Sporthogeschool in Tilburg.

DE NOORDER

Praktijkdag de Noorder 2005

Datum: zaterdag 8 oktober

Plaats: Hanze Hogeschool (ALO) te Groningen

Meer informatie: Koos Meekers, Kerkstraat 21, 9745 CC Groningen

ZEELAND

Nascholing

Datum: vrijdag 30 september

Plaats: Sportpunt Zeeland te Goes

Meer informatie: W. Houtzager tel.: 011 841 2707 of 06 4605 4612, e-mail: W.Hout@tip.nl

ROTTERDAM

Nieuw e-mailadres vervangingsbank

Schoolsportcapelle@planet.nl

IJMOND

Veranderingen in bestuur

Peter Appel, Noordervijkweg 16, 1943 DK

Beverwijk, tel.: 025 121 1918, e-mail:

peter_appel@hotmail.com is nieuw lid i.p.v.

Christa van Wijk.

Ronald Welboren (penningmeester) heeft afscheid genomen van het bestuur maar neemt voorlopig nog de lopende financiële zaken waar.

RECTIFICATIE BIJ ARTIKELN OVER POLSSTOK SPRINGEN

De foto's bij de artikelen over polsstok springen in het voortgezet onderwijs zijn gemaakt door derdejaars Calo student aan de Ruben Sopaheluwakan.

Het juiste e-mailadres bij de artikelen moet zijn: cp.baremans@windesheim.nl

De bij het laatste artikel geplaatste foto's waren niet de juiste en geven daardoor geen goed beeld. Hierbij de goede foto's.

De redactie

Brezo Kampen
schoolkleding.nl

Haatlanderijk 22, 8263 AR Kampen
Tel. 038 - 333 15 35 / Fax 038 - 333 10 91
E-mail: brezo@hetnet.nl / Website: www.brezo.nl

schoolkampen
schoolsportdagen
personeelsuitstapjes

nautilus

zandstraat 17
5331 PG KERKDRIEL
0418-632887
www.nautilus.nl

In een stad die durft is niets onmogelijk

Gymleraar nieuwe stijl (Vanaf september 2005, voor de duur van 2 jaar)

Rotterdam is in veel opzichten een voorloper, een vernieuwer, een stad die durft. Zonder durf had de modernste haven ter wereld niet in Rotterdam gelegen. Zonder durf was Rotterdam de wolken minder dicht genaderd. Zonder durf waren veel debatten over grootstedelijke problemen niet in Rotterdam gestart. Rotterdam zoekt medewerkers met bezieling, die hun verantwoordelijkheid nemen en ook de minder gebaande paden durven te betreden. De stad die durft zoekt mensen die durven.

Rotterdamers alle kansen bieden om hun vrije tijd zo sportief, leuk en zinvol mogelijk te besteden. Dat is waar Sport en Recreatie (SenR) aan werkt. Met succes bedenken en uitvoeren van allerlei soorten sport en recreatie activiteiten. Rotterdam beweegt en dat slaat aan. Vandaar dat we hard op zoek zijn naar een enthousiaste collega. Sport en Recreatie telt 1.200 medewerkers en richt zich met producten als sportstimulering, het beheren van allerlei sport- en wijkaccommodaties en het organiseren van natuur- en milieuactiviteiten en educatie op de bevolking van Rotterdam en omstreken.

Rotterdam (SenR, GGD en DSO) is begin 2005 gestart met het project Elke dag Bewegen. Met dit project geeft Rotterdam binnen het Rotterdamse Sportjaar een stevige impuls aan het bewegingsonderwijs op basisscholen, tijdens en na schooltijd. Met het Actieprogramma Voeding en Beweging en via de Rotterdamse Aanpak Sportstimulering hebben wij voor ogen dat de Rotterdamse (basis-)schooljeugd dagelijks minimaal 1 uur sport, binnen dan wel buiten schooltijd. Als "Gymleraar nieuwe stijl" ben je daarin de belangrijkste schakel. Ook op landelijk niveau is er veel belangstelling voor dit project.

De functie? Als "Gymleraar nieuwe stijl" word je gestationeerd bij een of meer basisscholen die aan dit project meewerken. Je bent de spin in het web van het beweegaanbod en de schakel en het vaste gezicht richting de kinderen. Je hebt contacten met de school, met de kinderen, hun ouders en ook met de overige spelers op het veld van jeugd en sport (buurt- en welzijnsorganisaties, sportverenigingen en jeugdgezondheidszorg). Vanuit die positie draag je bij tot het enthousiasmeren - ook op langere termijn - van kinderen voor sport, het veranderen van en het ontwikkelen van een gezondere leefstijl, en ook om kennismaken, verdiepen en doorstromen richting sportverenigingen. De werkzaamheden hebben plaats tussen 08:30 en 17:30 uur en eventueel deels tijdens de reguliere schoolvakanties.

Vraag en aanbod? Je hebt een afgeronde ALO-opleiding en aantoonbare ervaring van en met georganiseerde en ongeorganiseerde sport. Naast klant- en resultaatgerichtheid beschik je over de competenties overwicht, plannen en organiseren, omgevingsbewustzijn, netwerken en leervermogen. Het salaris bedraagt maximaal € 3.164,- (schaal 9) gebaseerd op een 36-urige werkweek. Opleiding, ervaring en leeftijd bepalen de inschaling.

Ben jij de gymleraar die wij zoeken? Stuur dan je schriftelijke sollicitatie met cv. onder vermelding van het vacaturenummer 492, binnen 14 dagen na het verschijnen van deze advertentie naar Sport en Recreatie, afdeling PenO, t.a.v. dhr. H. Oosten, Postbus 1240, 3000 BE Rotterdam, of per e-mail vacature@senr.rotterdam.nl. Meer informatie kun je vinden op www.senr.rotterdam.nl of telefonisch opvragen bij dhr. J. Tromp, projectleider Elke dag Bewegen, telefoon (010) 417 33 97.

Acquisitie naar aanleiding van deze advertentie wordt niet op prijs gesteld.

Sport en Recreatie
Gemeente Rotterdam

VEILIGHEID EN GEZONDHEID

1 MEI GESTART

NIEUWE SITE ROND GEHOORPROBLEMEN

Per 1 mei 2005 is de site www.stille-sportzaal.nl gelanceerd die als doelstelling heeft om vanuit zoveel mogelijk verschillende organisaties aandacht te besteden aan de problematiek rondom gehoorschade bij sportdocenten en docenten lichamelijke opvoeding. Naast het bieden van informatie wordt getracht, onder meer door middel van een forum-omgeving, de discussie rondom deze problematiek gaande te houden. Doel hiervan is steeds meer kennis en inzichten te verzamelen en te delen met belangstellenden en belanghebbenden.

In de afgelopen jaren kwam het gevaar van gehoorschade voor sportdocenten regelmatig aan de orde, onder meer binnen de Koninklijke Vereniging van Leraren Lichamelijke Opvoeding (KVLO). Hoge geluidsniveaus in sportzalen, vaak te wijten aan de bouwkundige afwerking en inrichting, leveren direct gevaar op voor het gehoor. Door de noodzaak in een rumoerige

ruimte te communiceren met leerlingen kampen veel docenten met stemproblemen, terwijl concentratieproblemen het onderwijzen onnodig vermoeiend maken. De akoestiek in sportzalen staat hiermee in direct verband met arbeidsomstandigheden en de Arbo-wet.

Kijk op: www.stille-sportzaal.nl

Een scheidingswand?

DRIETAL INVALSHOEKEN

Op de site worden problemen bij sport-onderwijs vanuit een drietal invalshoeken belicht, namelijk Akoestiek (gehoorschade en de wijze waarop bouwkundige aspecten kunnen resulteren in hoge geluidsniveaus), Didactiek (stemproblemen, onderwijsproblematiek en de invloed van anders lesgeven op de geluidsbelasting van de docent) en Techniek (de mogelijkheden om de geluidsbelasting en de daaruit voortvloeiende problemen te reduceren). Deze drie invalshoeken leiden naar artikelen. Daarnaast biedt de site extra informatie die iets vertelt over de auteurs. Bovendien kan de bezoeker het artikel in PDF-formaat downloaden en is het mogelijk om direct over het artikel mee te praten op het forum.

*Dicht bij elkaar
spaart de stem*